

Ontwikkeling van Centra voor Jeugd en Gezin

Uitkomsten van onderzoek naar praktijkervaringen bij
gemeenten in kader van Opvoeden in de buurt

Agnes van den Andel
Bram van Dijk
Annelies Slabbèrtje

Ontwikkeling van Centra voor Jeugd en Gezin

Uitkomsten van onderzoek naar praktijkervaringen bij gemeenten in kader van Opvoeden in de buurt

Amsterdam, 26 juni 2007

Agnes van den Andel
Bram van Dijk
Annelies Slabbèrtje

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Doel van het onderzoek	4
1.3	Gevolgde werkwijze	4
1.4	Leeswijzer	5
2	Ontwikkeling Centra voor Jeugd en Gezin	6
2.1	Stand van zaken per gemeente	6
2.2	Ontwikkeling in kleine en middelgrote gemeenten	14
2.3	Overeenkomsten en verschillen	16
3	Positionering Centra voor Jeugd en Gezin	18
3.1	Relatie met onderwijs	18
3.2	Relatie met bureau jeugdzorg	19
3.3	Relatie met andere domeinen	20
3.4	Wijze van samenwerking	21
4	Geïndiceerde zorg	23
4.1	Snelle indicatiestelling jeugdzorg	23
4.2	Geïntegreerde indicatiestelling	24
4.3	Beschikbaarheid van hulp	25
5	Verwachtingen ten aanzien van de Rijksoverheid	27
6	Conclusies en aanbevelingen	29
6.1	Conclusies	29
6.2	Aanbevelingen	32
	Bijlagen	
Bijlage 1	Namen van geïnterviewden	38
Bijlage 2	Vragenlijst interviews	39
Bijlage 3	Deelnemers ambtelijk overleg Opvoeden in de buurt	42
Bijlage 4	Deelnemers expertbijeenkomst	43
Bijlage 5	Verslag expertbijeenkomst	44
Bijlage 5	Lijst van geraadpleegde bronnen	48

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het ministerie van VWS heeft onder de noemer *Opvoeden in de buurt* in oktober 2006 bestuurlijke afspraken gemaakt met zeven grote gemeenten (Almere, Amsterdam, Den Haag, Eindhoven, Rotterdam, Tilburg en Utrecht) en de bijbehorende provincies/stadsregio's (provincies Flevoland, Noord-Brabant en Utrecht en de stadsregio's Amsterdam, Haaglanden en Rotterdam). Er wordt door het ministerie 32,5 miljoen tot eind 2008 geïnvesteerd in deze gemeenten. De gemeenten zijn de trekkers, omdat lokaal het best bekeken kan worden op welke wijze taken op het gebied van opgroei- en opvoedingsondersteuning gebundeld neergezet kunnen worden. Diverse kleine en middelgrote gemeenten¹ worden door de zeven grote gemeenten betrokken om mee te denken over de randvoorwaarden om verbeteringen in het jeugdbeleid door te voeren.

Het programma *Opvoeden in de buurt* is mede gebaseerd op het sturingsadvies *Koersen op het kind* van Operatie Jong, dat Steven van Eijck in april 2006 aan het kabinet heeft aangeboden. Het sturingsadvies bevat 25 aanbevelingen over de inrichting van het jeugdbeleid, op uitvoerend en bestuurlijk niveau. Diverse aanbevelingen richten zich op de opzet van Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) door gemeenten. In het sturingsadvies zijn de taken beschreven die bij een CJG ondergebracht zouden kunnen worden. De bestuurlijke regie ligt bij gemeenten. Zij hebben de taak om voorzieningen zodanig te organiseren dat de taken op het gebied van opgroei- en opvoedingsondersteuning gebundeld aan het kind en de ouders worden aangeboden.

Het programma *Opvoeden in de buurt* maakt onderdeel uit van een breder landelijk traject om te komen tot een breed gedragen basismodel voor een CJG. Naast het programma lopen de volgende twee trajecten:

- Een landelijk overleg van het ministerie van VWS met de brancheorganisaties (GGD Nederland, Actiz, MO-groep), de koepelorganisaties van de medeoverheden (IPO en VNG) en andere betrokken departementen.
- Een landelijke werkgroep die de opdracht heeft om een voorstel te ontwikkelen voor bundeling van de geldstromen op lokaal niveau.

Op basis van de uitkomsten van de drie bovenstaande trajecten wil het nieuwe kabinet uiterlijk september 2007 een besluit nemen over een basismodel voor de Centra voor Jeugd en Gezin en de bundeling van geldstromen.

In opdracht van het ministerie van VWS is in de maanden april en mei onderzoek uitgevoerd om de inzichten en ervaringen van de deelnemende gemeenten en provincies/stadsregio's bij de opzet van de Centra voor Jeugd en Gezin te verzamelen. In dit rapport worden de uitkomsten van dit onderzoek beknopt uiteengezet.

Noot 1 Deze kleine en middelgrote gemeenten zijn: Almelo, Alphen aan den Rijn, Cuijk, Lelystad, Oude-IJsselstreek, Ridderkerk, Urk, Woerden en Zaanstad.

1.2 Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek was ervoor te zorgen dat de inzichten van de deelnemende gemeenten en provincies/stadsregio's werden verzameld, zodat deze benut kunnen worden bij de formulering van het kabinetsvoorstel door het ministerie van VWS.

De volgende onderzoeksvragen stonden centraal in het onderzoek:

- 1 Hoe ziet het Centrum voor Jeugd en Gezin eruit?
- 2 Hoe is de taakverdeling tussen een CJG en ZAT's (ZorgAdviesTeams)?
- 3 Hoe kan de samenwerking van een CJG met andere partijen waaronder het bureau jeugdzorg ingevuld worden?
- 4 Welke verantwoordelijkheidsverdeling voor ambulante hulp is wenselijk tussen gemeenten en provincies?
- 5 Hoe kan samenhang tussen verschillende indicatiestellingen bevorderd worden?
- 6 Welke bundeling van budgetten is voor jeugdbeleid wenselijk?
- 7 Kunnen de gewenste vernieuwingen en de daarvoor benodigde randvoorwaarden binnen de huidige wettelijke kaders plaatsvinden? Zo nee, wat zijn de wettelijke consequenties?

Gelet op het feit dat *Opvoeden in de buurt* pas een half jaar in de zeven gemeenten loopt, kunnen de vragen slechts in beperkte mate worden beantwoord op basis van praktijkervaringen. Een aantal vragen wordt beantwoord op grond van verwachtingen én opinies van de gemeenten en de provincies/stadregio's. In het rapport staat aangegeven wat gebaseerd is op concrete ervaringen en wat gebaseerd is op verwachtingen.

1.3 Gevolgde werkwijze

Naast bestudering van bestaande documenten zijn face to face interviews gevoerd met de zeven deelnemende gemeenten. De betrokken kleine en middelgrote gemeenten werden ook uitgenodigd om aan dit interview deel te nemen. Daarnaast zijn er ook face to face interviews gehouden met de afzonderlijke provincies en stadsregio's. In bijlage 1 staan de namen van de geïnterviewden vermeld en in bijlage 2 is de vragenlijst voor de interviews opgenomen.

De verkregen eerste inzichten zijn in de vorm van conceptaanbevelingen besproken met de deelnemende gemeenten, provincies/stadsregio's en het ministerie van VWS tijdens een ambtelijk overleg op 24 april 2007. In bijlage 3 zijn de deelnemers van het ambtelijk overleg in het kader van *Opvoeden in de buurt* weergegeven.

Tijdens een expertbijeenkomst op 10 mei 2007 zijn nog aanvullende informatie en inzichten verkregen. Deelnemers waren enkele beleidsmedewerkers van gemeenten of provincie, vertegenwoordigers van bureaus jeugdzorg, jeugdgezondheidszorg of onderwijs en enkele (wetenschappelijk) deskundigen. In bijlage 4 is de lijst van deelnemers aan de expertbijeenkomst opgenomen.

Op basis van de interviews, de expertbijeenkomst en relevante documenten is een concept rapportage geschreven en opnieuw besproken tijdens een ambtelijk overleg op 29 mei 2007. Na verwerking van de ambtelijke reacties is de conceptrapportage schriftelijk voorgelegd aan de afzonderlijke be-

stuurders van gemeenten en provincies/stadsregio's. De bestuurlijke reacties zijn verwerkt en vervolgens is de rapportage aangeboden aan de minister voor Jeugd en Gezin.

1.4 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken leest u de resultaten van het onderzoekstraject. In hoofdstuk 2 wordt de stand van zaken beschreven met betrekking tot de opzet van Centra voor Jeugd en Gezin in de gemeenten die deelnemen aan *Opvoeden in de buurt*. In dit hoofdstuk wordt ook aandacht besteed aan de stand van zaken in de kleine en middelgrote gemeenten.

Hoofdstuk 3 zoomt specifiek in op de positionering van het Centrum voor Jeugd en Gezin met name in relatie tot bureau jeugdzorg en het onderwijs. Belangrijk thema in de ontwikkeling van de Centra voor Jeugd en Gezin is de verbinding met de geïndiceerde zorg. Hier wordt in hoofdstuk 4 uitgebreid aandacht aan besteed.

Hoofdstuk 5 is gereserveerd voor de uiteenzetting van de wensen en verwachtingen van de deelnemende gemeenten en van de provincies en stadsregio's met betrekking tot de rol van het rijk in de ontwikkeling van CJG's. Tenslotte zijn in hoofdstuk 6 de conclusies en aanbevelingen opgenomen.

2 Ontwikkeling Centra voor Jeugd en Gezin

In het kader van het programma 'Opvoeden in de buurt' heeft het Rijk met zeven grote gemeenten en de betrokken provincies/stadsregio's bestuurlijke afspraken² gemaakt. In deze afspraken is ook opgenomen dat partijen voorstellen voor verbeteringen in het jeugdbeleid uitwerken. De opzet van Centra voor Jeugd en Gezin staat hierbij centraal. In dit hoofdstuk wordt de feitelijke stand van zaken met betrekking tot de opzet van CJG's in de grote zeven gemeenten weergegeven. Ook wordt aandacht besteed aan de ontwikkeling van CJG's in diverse kleine en middelgrote gemeenten. Daarbij wordt gekeken in hoeverre dit overeenkomt met de grote gemeenten en worden de afwijkende elementen benoemd.

2.1 Stand van zaken per gemeente

Hieronder wordt per gemeente een beschrijving gegeven van de stand van zaken bij de opzet van Centra voor Jeugd en Gezin. Aandachtspunten zijn daarbij onder meer: naamgeving, functies, samenwerkende instellingen, organisatievorm, werkgebied, fase van ontwikkeling en rol van de gemeente. Bij de functies wordt verwezen naar de vijf gemeentelijke functies van het jeugdbeleid, te weten:

- Signaleren
- Informatie en advies
- Licht pedagogische hulp
- Toeleiding naar (geïndiceerde) hulp
- Zorgcoördinatie

2.1.1 Almere

Almere heeft op dit moment twee CJG's in de vorm van Oké-punten. Deze Oké-punten zijn ondergebracht bij de gezondheidscentra die Almere nu in elke wijk heeft. Voor het Oké-punt Muziekwijk/literatuurwijk geldt een verzorgingsgebied van ongeveer 28.000 inwoners. Het is de bedoeling om in alle wijken Oké-punten te vormen.

De eerste functie van het Oké-punt is informatie en advies geven aan ouders (en jongeren), tot en met 23 jaar. Deze functie wordt gerealiseerd door opvoedinformatiepunten in te richten in de genoemde gezondheidscentra en brede scholen. Door inloopsprekuren te houden, door het centrale telefoonnummer en de website met e-consult en door de folderdisplays die op alle scholen, kinderdagverblijven, peuterspeelzalen, gezondheidscentra en buurtcentra te hangen, wordt zo laagdrempelig mogelijk de informatie aangeboden.

De functies signaleren, toeleiden en hulp bieden kunnen gerealiseerd worden door samenwerkingsafspraken tussen zogenaamde vindplaatsen, beoordelaars en hulpverleners. Het Oké-punt bestaat in grote lijnen uit:

- Herkenbare manifestatie van een vraagbaak.

Noot 2 Deze bestuurlijke afspraken zijn ondertekend op 30 oktober 2006.

- Een elektronisch signaleringssysteem Almeerse risicojongeren (ESAR) en een centraal punt bij de GGD die bewaakt dat melders in het signaleringssysteem tijdig contact met elkaar opnemen.
- Een medewerker van de JGZ, die op zoek gaat naar informatie wanneer er meerdere signalen zijn rond een kind of gezin.
- De medewerker analyseert de informatie en zet bij eenduidige problematiek zelfstandig een of meerdere interventies in of komt tot de conclusie dat er sprake is van meerduidige problematiek en schakelt voor analyse het Oké-team in.
- Het Oké-team bestaat standaard uit medische, psychiatrische en orthopedagogische deskundigheid en uit de toegangsfunctie van bureau jeugdzorg. Dit team kan per casus aangevuld worden met deskundigheid, bijvoorbeeld uit de veiligheidsketen.
- Interventies die worden geleverd door de partners binnen het Oké-punt (niet-geïndiceerd) danwel buiten het Oké-punt (geïndiceerd).
- Het Oké-punt heeft een sterk coördinerende rol en bewaakt bij iedere casus voortgang en resultaten.

Nieuwe functies in het CJG om te sturen op het proces van signaleren, beoordelen, handelen en evalueren zijn een procescoördinator³ en een brandpuntfunctionaris. De procescoördinator wordt ingezet bij complexere casussen en de brandpuntfunctionaris wordt ingezet indien hulpverleningsaanpak is vastgelopen en op zeer korte termijn er doorgepaktdient te worden (doorzettingsmacht). Deze functies zijn aangehaakt bij de gemeente en ondergebracht bij het meldpunt Vangnet en Advies van de GGD

Deze functies worden nog uitgewerkt door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI, voorheen NIZW). In het kader van de Impuls Opvoed- en Gezinsondersteuning heeft het NJI de opdracht gekregen een handleiding te schrijven over zorgcoördinatie door de JGZ, procescoördinatie en brandpuntfunctionaris. Hiervoor maken zij gebruik van de ervaringen van werkers in het veld en Almeerse en landelijke beleidsnotities.

Er is per school voor voortgezet onderwijs een ZAT en voor het primair onderwijs is er een bovenschoolse voorziening, namelijk het breed loket leerlingenzorg (4-12 jaar). Ook is er het netwerk integrale vroeghulp voor 0-4 jaar. De scholen voor primair en voortgezet onderwijs kunnen zelf passende hulp inschakelen. In het geval dit niet kan, wordt hulp geregeld via de ZAT's (per school), het brede loket leerlingen zorg en het netwerk integrale vroeghulp die allemaal zitting hebben in het multidisciplinaire team van het Oké-punt.

Almere legt met de verdere ontwikkeling van de Oké-punten de nadruk op samenwerking tussen partijen, de gemeente hecht er waarde aan de partijen te ondersteunen. De redenering is dat de kans van slagen groter is als partijen niet het gevoel krijgen dat er heel veel extra werk bij hen komt te liggen.

Noot 3 Almere heeft een systeem van zorgcoördinatie: de zorgcoördinator is voor gezinnen zonder problematiek, of enkelvoudige problematiek, de procescoördinator voor gezinnen met multiproblematiek en de brandpuntfunctionaris voor zeer urgente problematiek.

Samenwerkende partijen zijn GGD, JGZ 0 - 4, schoolbesturen PO, V(S)O, bureau Jeugdzorg, school- en jeugdmaatschappelijk werk, kinderopvang, peuterspeelzaalwerk, politie, MEE, huisartsen, verloskunde, GGZ-Jeugd, cliëntenvertegenwoordiging, schoolbegeleidingsdienst en in 2e lijn, via ESAR, ook partijen als het Flevoziekenhuis, CAD, Leger des Heils, e.a.

2.1.2 Amsterdam

In Amsterdam is men sinds 2002 bezig met de vorming van Ouder Kind Centra voor de leeftijdsgroep 9 maanden tot 4 jaar. Inmiddels zijn er 14 OKC's in 11 verschillende stadsdelen. Ruwweg komt dat gemiddeld neer op 1 OKC op de 55.000 inwoners. De OKC's zijn samenwerkingsverbanden waar in ieder geval de volgende functies zijn ondergebracht: JGZ, kraamzorg, verloskundigen en opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering. OKC's werken nauw samen met kinderopvang en peuterspeelzalen. En ook met het project Vangnet jeugd; dit project biedt zorgcoördinatie aan gezinnen in nood met kinderen tot 20 jaar. De GGD is de organisatie met de grootste inbreng binnen de OKC's. Er is geen sprake van uniformiteit ten aanzien van openingstijden en bereikbaarheid (front office functie) van de OKC's; toegankelijkheid voor ouders met hun kinderen is in een aantal gevallen (nog) niet voldoende. Hier zijn (nog) geen stedelijke afspraken over gemaakt.

Het realiseren van OKC's valt onder de verantwoordelijkheid van de stadsdelen. De centrale stad heeft in het proces een ondersteunende functie die gericht is op het tot stand komen van stedelijke samenwerkingsprotocollen voor de OKC's. De OKC's hebben bovendien in alle stadsdelen dezelfde huisstijl.

Elk OKC heeft een coördinator, die wordt gefinancierd door de stadsdelen. Meestal is deze coördinator aangesteld bij het stadsdeel zodat de coördinator geen instellingsbelang heeft. In enkele OKC's is de coördinator ondergebracht bij de betreffende welzijnsorganisatie.

Bij de JGZ, dus ook bij de OKC's, is enkele jaren geleden het EKD ingevoerd. Deze uitvoering verliep moeizaam; inmiddels lijkt het gebruik van EKD beter te verlopen.

De voornemens voor de komende jaren zijn vastgelegd in Opgroeien en opvoeden in Amsterdam in het programma-akkoord onderdeel kinderen Eerst (2006-2010), en in het bestuursakkoord 2006-2010 tussen Centrale stad en stadsdelen. Opvallend is dat in deze nota's gekozen wordt voor het formuleren van doelstellingen ten aanzien van bereik en kwaliteit van preventief en curatief jeugdzorgaanbod; de wijze waarop deze doelstellingen gerealiseerd moeten worden, wordt grotendeels opengelaten. Dit past ook bij het feit dat de verantwoordelijkheid voor de wijze waarop het aanbod wordt ingevuld bij de stadsdelen berust.

Voor de OKC-vorming is van belang dat de OKC's worden doorontwikkeld en dat zij ook de jeugd vanaf 4 jaar gaan bedienen. De komende jaren zal het dan gaan om het realiseren van de opvoedingsondersteuningsfunctie van de jeugd tot 12 jaar. Belangrijk aandachtspunt is voorts de koppeling met de zorgstructuren rond de basisscholen. Om deze koppeling te leggen is een belangrijke rol weggelegd voor de schoolgezondheidszorg van de GGD.

In Opgroeien en opvoeden wordt veel nadruk gelegd op het belang van gezinsgerichte hulpverlening en het verbeteren van de coördinatie van zorg/hulp voor gezinnen met meervoudige problematiek, die geen greep hebben op de eigen situatie. Het OKC heeft voor deze groep een belangrijke signalerings- en verwijzingsfunctie die de komende jaren verder moet worden uitgebreid.

2.1.3 Den Haag

Gemeente Den Haag wil in 2007 met twee CJG's starten. Deze CJG's gaan als voorbeeld dienen voor de andere CJG's die de gemeente wil oprichten. Den Haag zal de naam Centrum voor Jeugd en Gezin gaan voeren. Het beleid is vooralsnog gericht op 10 CJG's, 1 CJG per stadsdeel en 2 in grote stadsdelen. Het verzorgingsgebied blijft daarmee onder maximaal 10.000 gezinnen per CJG.

Het uitgangspunt van de gemeente is om zonder al teveel bureaucratie te gaan starten met de 2 CJG's en gaandeweg te leren welke vorm het meest past bij de gemeente Den Haag. De basis is nu de bestaande zorgstructuur via de huidige netwerken en de ketenaanpak. Het domein van de CJG's is het opvoeden en beschermen van jeugd (0-19 jaar) met de nadruk op preventie. Bij de CJG worden dan ook de vijf gemeentelijke functies ondergebracht, het JGZ basistakenpakket, JGZ Maatwerk en krijgt het CJG een rol bij indicatiestelling. Den Haag heeft al een EKD, waarvan in de eerste periode binnen het CJG al gebruik kan worden gemaakt door de JGZ-partners. In het Haags concept wordt de bestaande zorg verbeterd door onder andere versterking van de opvoedsteunpunten, extra accenten in de JGZ, extra gezinscoaches, ambulante hulp en een verbeterde beschikbaarheid van specialisten. Door het lokale aanbod te versterken wil de gemeente Den Haag bewerkstelligen dat de juiste hulpverlening sneller wordt opgepakt en zo mogelijk de uitstroom naar Jeugdzorg beperken. Den Haag streeft er dan ook naar om lokaal de gezinnen de verschillende vormen van hulp in een op elkaar afgestemd pakket aan te bieden waar diverse typen hulpverlening worden aangeboden, bijvoorbeeld ook schuldhulpverlening. Naast het voorkomen van een te grote uitstroom naar de geïndiceerde hulpverlening, streeft den Haag naar het verbeteren van het gebruik van het (niet geïndiceerde) hulpaanbod

De CJG's moeten er zijn voor de burger en de professional. Belangrijk is herkenbaarheid, vindbaarheid, een lage drempel, intern korte samenwerkingslijnen en op elkaar afgestemd aanbod. De CJG wordt stevig verbonden aan bestaande lokale zorgstructuren.

Met de ZAT's wordt een link gelegd door de medewerkers van BJZ en JGZ die deelnemen aan de ZAT's.

Op 19 april jl. zijn een gedeelde visie en samenwerkingsafspraken ondertekend.

De partijen die in ieder geval met elkaar samenwerken zijn:

- Jeugdgezondheidszorg (-9 maanden tot 23 jaar)
- De welzijnsinstelling (opvoedsteunpunt en netwerkcoördinatie)
- Bureau jeugdzorg
- Jeugdformaat/De Jutters (ambulante hulp)

Verder zal worden samengewerkt met scholen, het algemeen maatschappelijk werk, MEE, Parnassia en vrijwilligersorganisaties. Het Haagse model staat differentiatie met betrekking tot additioneel aanbod toe. Dit betekent dat de CJG's per wijk een ander aanbod kunnen hebben.

Op dit moment wordt een locatiestudie uitgevoerd die voor elk stadsdeel kansrijke locaties in beeld moet brengen. Daarna is er de keuze voor de locatie van de eerste twee CJG's. In de eerste twee CJG's gaat een kwartiermaker aan de slag om de werkwijze en de samenwerking te gaan organiseren. De kwartiermaker is een externe die door de gemeente is ingehuurd.

2.1.4 Eindhoven

In de gemeente Eindhoven vormen de bestaande laagdrempelige vindplaatsen de basis voor het Centrum voor Jeugd en Gezin. De huidige signaleringsinfrastructuur met de SPIL-centra (samenwerking van het basisonderwijs, het peuterwerk en de kinderopvang), de ZAT's binnen het voortgezet onderwijs, de consultatiebureaus en de jeugdpreventiewerkers op politiebureaus en in de wijken, blijft ongewijzigd met de komst van het Centrum voor Jeugd en Gezin. De gemeente investeert in de zorg binnen de scholen door inzet van schoolmaatschappelijk werkers en opvoedondersteuners op iedere school. Iedere school of SPIL-centrum kent een zorgteam waarin vertegenwoordigd zijn:

- de intern begeleider van school
- de schoolmaatschappelijk werker verbonden aan de school
- de jeugdgezondheidszorg
- de opvoedondersteuner (O&O)
- en op afroep een medewerker van bureau jeugdzorg

In het Centrum voor Jeugd en Gezin worden diverse centrale functies belegd. Zo vormt het centrum het sluitstuk van de lokale signalerings- en zorginfrastructuur op het gebied van opvoedingsondersteuning en zorg.

De volgende functies worden in het centrum belegd:

- beheer en coördinatie van het signaleringssysteem
- stedelijk casusoverleg (voor de complexe, urgente casussen)
- inzet van gezinscoaches
- stedelijke coördinatie van de opvoedingsondersteuning
- expertisecentrum voor beroepskrachten en vrijwilligers

De gemeente heeft op 4 december 2006 een convenant afgesloten met de betrokken instellingen over het signaleringssysteem en het stedelijk casusoverleg. De volgende instellingen zijn aangesloten op het signaleringssysteem en partners in het stedelijk casusoverleg risicojeugd:

- Bureau jeugdzorg
- GGD regio Eindhoven
- Zuidzorg (= consultatiebureaus)
- Raad voor de Kinderbescherming
- Lumens Groep (= welzijnsorganisatie)
- Politie Zuidoost Brabant
- Leerlicht en RMC
- Novadic & Kentron (=verslavingszorg)
- MEE Zuidoost Brabant
- Onderwijs via schoolmaatschappelijk werk

In het stedelijk casusoverleg worden de complexe en urgente casussen besproken waar de zorgteams binnen het onderwijs (SPIL-centra en het voortgezet onderwijs) niet tot een oplossing komen. De verwachting is dat de komst van een Centrum voor Jeugd en Gezin de huidige buurtnetwerken overbodig zal maken.

Het Centrum voor Jeugd en Gezin bestaat uit één loket dat gehuisvest is in het gemeentehuis. Voor Eindhoven is dus één CJG, maar in nauwe samenwerking met de SPIL-centra en de ZAT's in het voortgezet onderwijs. De planning is dat het Centrum voor Jeugd en Gezin direct na de zomervakantie wordt geopend. De gemeente Eindhoven is zelf eigenaar van het centrum. De medewerkers van het centrum zijn in dienst van de gemeente.

2.1.5 Rotterdam

De gemeente Rotterdam kent inmiddels drie JONG-centra die gelegen zijn in de deelgemeenten Delfshaven, Hoogvliet en Noord. In deze centra zijn het consultatiebureau, de jeugdgezondheidszorg 4-19 jaar en de voorpostfunctionaris van bureau jeugdzorg gezamenlijk gehuisvest. Ouders komen er met hun baby, peuter of kleuter. Scholieren komen er voor onderzoek door de jeugdarts. En verder kan iedereen er binnenlopen die vragen heeft over opgroeien en opvoeden. Ook iedereen die beroepsmatig te maken heeft met de opvoeding van kinderen kan er terecht met vragen.

In ieder centrum is een JONG-coördinator actief, die in dienst is van de gemeente Rotterdam. Beroepskrachten kunnen hun zorgsignalen melden in het SISA-signaleringsysteem. Op het moment dat er bij SISA van twee of meer organisaties signalen binnen komen, dan ontstaat er een match. SISA wijst dan automatisch een regisseur voor de casus aan die in overleg met de andere organisaties een plan van aanpak maakt. Eind 2008 zullen alle gesubsidieerde instellingen die met kinderen werken, aangesloten zijn bij SISA.

In de JONG-centra zijn ook pedagogen actief, die kunnen inspringen bij opvoedproblemen en gezinskrachten (lichte vorm van gezinscoaches). Ook worden opvoedcursussen, sociale vaardigheidstrainingen en Eigen Kracht Conferenties ingezet. Verder kan het JONG-centra de hulp van zwaardere gezinscoaches inroepen, die op stedelijk niveau zijn georganiseerd. Om ervoor te zorgen dat de juiste trajecten op het juiste moment en bij de juiste gezinnen worden ingezet, vindt dit altijd in overleg tussen DOSA-regisseur, JONG-coördinator en de voorpostfunctionaris van bureau jeugdzorg plaats.

De gemeente Rotterdam kent een Jeugdconsul. Deze richt zich op het opsporen en kortsluiten van vastgelopen casussen. De Jeugdconsul staat onafhankelijk ten opzichte van de samenwerkende organisaties. Hij werkt in opdracht van het college van B&W en de Stadsregio en heeft mandaat om vastgelopen casuïstiek, desnoods op directieniveau, vlot te trekken. De Jeugdconsul adviseert gevraagd en ongevraagd aan de wethouder en instellingen.

De inzet van de gemeente Rotterdam is om in 2008 in 10 Centra voor Jeugd en Gezin te realiseren. De gemeente Rotterdam kent 11 deelgemeenten en 2 adviesraden. Dit betekent dat de kleinere deelgemeenten zullen aanhaken bij een Centrum voor Jeugd en Gezin in een andere deelgemeente. Het

werkgebied komt daarmee te liggen tussen de 40.000 en 75.000 inwoners. Op termijn wil de gemeente Rotterdam naar een kleiner werkgebied per Centrum voor Jeugd en Gezin.

De op te zetten Centra voor Jeugd en Gezin bouwen voort op de bestaande JONG-centra. De inzet is om de werkprocessen van de deelnemende organisaties in de Centra voor Jeugd en Gezin verder af te stemmen, zodat er integraler gewerkt wordt. Daarbij is de casuïstiek de 'motor', dat wil zeggen dat de samenwerking zich rondom de casus vormt. Het elektronisch kinddossier (KIDOS) krijgt een plek in de Centra voor Jeugd en Gezin, waar het door de GGD zal worden beheerd. De ambitie is om de leeftijd van 0-23 jaar te bedienen.

De ambities van de gemeente Rotterdam gaan verder. Zij zien het Centrum voor Jeugd en Gezin als de spin in het web dat:

- verbindingen heeft met alle organisaties in de deelgemeente die zich met kinderen bezighouden
- de toegangspoort naar alle zwaardere vormen van hulp is
- ook zelf, zonder indicatie, lichte en zwaardere vormen van ambulante hulp direct kan aanbieden
- zicht heeft op alle risicokinderen en jongeren in het gebied
- brede casusregie vormgeeft

2.1.6 Tilburg

In de optiek van de gemeente Tilburg moet het Centrum voor Jeugd en Gezin een laagdrempelig inlooppunt zijn dat in iedere wijk is gehuisvest. Het centrum is vooral een samenwerkingsverband van jeugdgezondheidszorg, onderwijs en instellingen die opereren onder één motto: 'het kind centraal'. In de visie van de gemeente Tilburg kenmerken de centra zich vooral door het anders organiseren van het werk. De gemeente heeft vier belangrijke uitgangspunten geformuleerd:

- Er eerder bij willen zijn
- Het kind centraal
- Onderwijs is anker
- Samenwerking onder gemeentelijke regie

De gemeente biedt ruimte aan het samenwerkingsverband van instellingen om gaande weg tot een optimale invulling van de centra te komen, op basis van deze uitgangspunten.

In de komende jaren zullen in de gemeente Tilburg fasegewijs de Centra voor Jeugd en Gezin ontwikkeld worden. Vooruitlopend hierop is in de afgelopen jaren een stuurgroep opvoedingsondersteuning (bestaande uit JGZ 0-4, JGZ 4-19, BJZ, AMW, MEE) actief geweest. Dit heeft geresulteerd in de opzet van een centraal telefonisch spreekuur en een website voor opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering.

Onlangs heeft BMC een aantal aanbevelingen geformuleerd rond de vijf gemeentelijke functies en de gemeentelijke regierol. Deze aanbevelingen zijn door de gemeente overgenomen. De 18 aanbevelingen zijn gegroepeerd in vijf deelprojecten, te weten:

- 1 Organisatieontwerp Centrum voor jeugd en Gezin Tilburg.
- 2 Frontoffice opvoedingsondersteuning, voorlichting, advies en lichte hulpverlening.

- 3 Informatievoorziening: implementatie van verwijfsindex en elektronisch kinddossier.
- 4 Structurering casusoverleggen met als doel te komen tot een eenduidige en sluitende aanpak voor alle jongeren en gezinnen met complexe problematiek.
- 5 Pilots in het kader van het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Het is de bedoeling om met het 5de deelproject zo snel mogelijk in actie te komen door het uitwerken en uitvoeren van pilots om vanuit de praktijk een voor Tilburg werkzaam model te ontwikkelen. Er worden twee pilots uitgevoerd die gericht zijn op de wijk en twee pilots die gericht zijn op versterking van de onderwijsstructuur. De pilots zijn:

- 1 Centrum voor Jeugd en Gezin in de wijk Reeshof. Aanpalend aan de brede school in de Reeshof wordt samen met de partners een pilot uitgevoerd waarin alle gemeentelijke functies zijn ondergebracht.
- 2 Vormgeving casusoverleggen urgentiegebieden Kruidenbuurt, Groenewoud en Stokhasselt. In de urgentiegebieden is sprake van een verdichting van de problematiek dat zich onder meer uit in de vorm van crimineel gedrag en overlast. Om beter greep te krijgen op deze problematiek, ook in de preventieve sfeer, wordt begonnen met casusoverleggen nieuwe stijl, waarbij betere afspraken tussen partijen gemaakt worden, de doorzettingsmacht beter geregeld wordt en de afstemming met het Veiligheidshuis versterkt wordt.
- 3 Centrum voor Jeugd en Gezin in de Bisschop Janssenschool. Rondom deze school voor speciaal basisonderwijs wordt een Centrum voor Jeugd en Gezin geopend, waar onderwijszorg, jeugdzorg en jeugdgezondheidszorg zijn samengebracht. Hierin worden de functies voorlichting, informatie en advies ondergebracht. Tevens wordt er een methodiek ontwikkeld voor de afstemming van hulpverlening, zorgcoördinatie en indicatiestelling.
- 4 Aansluiting voortgezet onderwijs en zorg. Veel van de zwaardere jeugdproblematiek doet zich voor in het voortgezet onderwijs. Het is van groot belang dat er een goede aansluiting is tussen de ZAT's, de zorginstellingen en het Veiligheidshuis. Om deze aansluiting te versterken wordt een pilot opgezet in samenwerking met het samenwerkingsverband VO/SVO.

Op basis van de uitkomsten van de pilots zal de gemeente gaan bepalen welke taken de CJG's in de wijken precies uitvoeren en welke taken op stadsniveau moeten worden opgepakt. Vertrekpunt is een loket op wijkniveau dat alle taken op het gebied van opvoedingsondersteuning uitvoert, van informatie & advies tot licht ambulante hulp.

2.1.7 Utrecht

In Utrecht wordt de komende jaren in elke wijk een OKC (Ouder Kind Centrum) gerealiseerd; dit is vastgesteld in het collegeprogramma 2006-2010. De eerste twee OKC's zullen zomer 2007 geopend worden; in totaal zullen er in 2009 tien OKC's gerealiseerd zijn. Daarmee kent een OKC gemiddeld genomen een verzorgingsgebied waar ongeveer 30.000 mensen wonen.

De functies van een OKC worden als volgt omschreven:

- Brede informatie- en adviesfunctie op het gebied van opvoeden en opgroeien; deze functie krijgt vorm in een informatiebalie.
- De bestaande Jeugdadviesteams zullen waarschijnlijk worden gehuisvest

in de OKC's. Deze teams hebben signalering van opvoed- en opgroei-problematiek en daarop volgende beoordeling en doorverwijzing naar (al of niet geïndiceerde) hulpverlening als taak. De teams hebben contactpersonen bij alle andere relevante organisaties die met jeugd te maken hebben. Momenteel komen er zo'n 3.500 signaleringen op jaarbasis bij de Jeugdadviesteam en de wijkwelzijnsorganisaties binnen. Het is de bedoeling dat vanuit de interne zorgstructuur rond scholen de problemen die niet binnen de school kunnen worden opgelost, naar de Jeugdadviesteam worden doorverwezen.

Bij de beoordeling/screening wordt door het Jeugdadviesteam een formulier gebruikt waardoor de indicatiestelling al voor 80% gedaan is, indien naar bureau jeugdzorg, MEE of REC wordt doorverwezen. Dit geïntegreerde (aanmeldings-)formulier kan bovendien gebruikt worden voor aanmelding rechtstreeks naar bureau jeugdzorg, Permanente Commissies Leerlingzaken of zorgplatform (primair en voortgezet onderwijs) en Eduniek.

- Verschillende vormen van laagdrempelige en kortdurende vormen van pedagogische hulpverlening zoals o.a. geboden worden door het opvoedbureau en het schoolmaatschappelijk werk zullen in het OKC worden ondergebracht of er nauw aan worden verbonden.

Voor elke OKC wordt vanuit het programmabureau Jeugd van de gemeente een coördinator aangesteld. Deze constructie heeft als voordeel dat de coördinator onafhankelijk kan opereren van de verschillende instellingen die in het OKC vertegenwoordigd zijn.

De GG en GD (afdeling JGZ) en de Thuiszorg hebben taken op alle drie de bovengenoemde functies vanuit de WCPV. De gemeente Utrecht is bezig met de keuze voor een registratiesysteem dat door de OKC's gebruikt gaat worden. Binnen de JGZ van de GG en GD gebruikt men nog papieren dossiers. Het registratiesysteem waar binnen de Jeugdadviesteam mee gewerkt gaat worden, moet o.a. aansluiten op het EKD, de landelijke verwijsindex Risicjongeren, COOs (van het Veiligheidshuis in Utrecht), het kindvolgsysteem van de Leerplicht en op de registratiesystemen van de wijkwelzijnsorganisaties.

2.2 Ontwikkeling in kleine en middelgrote gemeenten

De beleidsmedewerkers van middelgrote en kleine gemeenten waren aanwezig bij de face to face interviews of hebben schriftelijk informatie aangeleverd. De praktijkervaringen en inzichten van deze gemeenten zijn ook meegenomen in dit onderzoek. Het gaat om de volgende gemeenten (in alfabetische volgorde:

Almelo, Alphen aan den Rijn, Cuijk, Delft, Lelystad, Oude-IJsselstreek, Ridderkerk, Urk, Woerden en Zaanstad.

In deze paragraaf wordt globaal de stand van zaken bij deze gemeenten bij de opzet van een CJG weergegeven.

Aandachtspunten zijn daarbij net als bij de afzonderlijke gemeenten in de vorige paragraaf: naamgeving, functies, samenwerkende instellingen, organisatievorm, werkgebied, fase van ontwikkeling en rol van de gemeente.

De meeste van deze gemeenten zijn net als de grote gemeenten bezig met de opzet van een Centrum voor Jeugd en Gezin. Sommige gemeenten hebben een projectplan liggen en andere gemeenten zijn zelfs al bezig met de uitvoering van pilots, zoals Lelystad. De meeste gemeenten gaan de naam

Centrum voor Jeugd en Gezin hanteren. Bij de regionale samenwerking in Woerden bijvoorbeeld, worden de nu al bestaande jeugdloketten onderdeel van het toekomstige CJG.

Met betrekking tot de functies van de CJG's zijn er accentverschillen maar vaststaat dat alle gemeenten het belangrijk vinden om een laagdrempelige plek te creëren waar ouders en kinderen en professionals terecht kunnen met allerlei vragen over opvoeden en opgroeien, en waar de vijf gemeentelijke functies een plek krijgen. De 'spin in het web' functie lijkt voor deze gemeenten nog meer relevant omdat er vanuit het CJG ook goede contacten gelegd kunnen worden met bovenlokale voorzieningen. De accentverschillen worden onder andere veroorzaakt door de wijze waarop wordt samengewerkt met partijen en of de partijen wel of niet in het CJG zijn gehuisvest. De gemeente Delft bijvoorbeeld, heeft al een 8 jaar oude traditie van opvoedpunten die vanuit de JGZ-centra in wijken tot stand zijn gebracht (2 hoofdlocaties en 5 satellieten). De samenwerking met bureau jeugdzorg, en dus ook het samenbrengen van de functies van bureau jeugdzorg en JGZ is veel meer recent.

Niet alle gemeenten hebben het vraagstuk van het bereik van een CJG al opgelost. Het ideaal van Zaanstad is 1 CJG per 28.000 inwoners. In het land van Cuijk⁴ is het idee om per gemeente een fysiek loket neer te zetten en de backoffice regionaal te organiseren. Vooral kleine gemeenten hebben te maken met het dilemma dat zij enerzijds een laagdrempelig centrum willen (is dichtbij huis) en anderzijds in regioverband moeten onderhandelen met grote spelers in het veld zoals bureau jeugdzorg. Voor bureau jeugdzorg is over het algemeen de decentralisatie in een regio niet aantrekkelijk, omdat van hen verwacht wordt aan veel lokale netwerken in een regio deel te nemen.

Vooral de kleine gemeenten geven aan dat er ook voordelen zijn aan de eigen kleinschaligheid. Men kent elkaar en er is grote bereidheid tot samenwerking.

De relatie tussen de ontwikkeling van een CJG en het onderwijs ligt over het algemeen moeilijker dan bij de grote gemeenten. De gemeenten lijken minder in staat te zijn om het onderwijs te stimuleren de samenwerking met de partijen van de CJG's te zoeken. Voor veel gemeenten is het schoolmaatschappelijk werk een belangrijke schakel tussen de CJG's en de ZAT's.

De gemeenten zijn het meest ontevreden over het gebrek aan snelle inzetbaarheid van geïndiceerde hulp. De meningen over de verantwoordelijkheidsverdeling van geïndiceerde zorg en niet-geïndiceerde zorg zijn sterk verdeeld. Zaanstad zou bijvoorbeeld meer een gedeelde verantwoordelijkheid willen zien met de provincie. De gemeente Ridderkerk wil dat de indicatiestelling snel en gemakkelijk verloopt maar vindt het zelf aansturen van die taak onwenselijk.

Noot 4 Het land van Cuijk is een regio die bestaat uit de gemeenten Boxmeer, Cuijk, St. Anthonis, Mil en Grave.

2.3 Overeenkomsten en verschillen

De meeste gemeenten zijn nog in het beginstadium van het realiseren CJG's, maar hebben wel al veel plannen voor de verdere ontwikkeling van CJG's; welke partners daarbij een rol spelen en hoe verschillende taken op elkaar moeten worden afgestemd. Belangrijke vraagstukken voor de meeste gemeenten zijn de samenwerking met de ZAT's en de wijze waarop snel en adequaat hulp kan worden geboden.

Veel gemeenten verkeren in een fase waar samenwerkingsafspraken worden gemaakt met betrokken partijen. Uit de interviews komt naar voren dat de opzet van CJG's een cultuuromslag bij professionals vereist. Het vraagt om afstemming van werkprocessen van de in de CJG's participerende organisaties. Men moet leren om andere professionals te vertrouwen en informatie over te nemen (zonder over te doen). Er is een cultuur nodig van het aan elkaar beschikbaar stellen van de eigen informatie en deskundigheid.

In onderstaand overzicht worden de overeenkomsten en verschillen in de wijze waarop gemeenten (ook de kleinere gemeenten) de CJG's hebben georganiseerd of willen gaan organiseren samengevat.

2.3.1 Overeenkomsten

De meeste gemeenten zien het CJG als een fysiek loket. Er zijn verschillen in het aanbod van een CJG, maar het CJG is een gebouw in de stad of in een wijk. Minimale partners zijn de JGZ 0-19 jaar, het maatschappelijk werk en bureau jeugdzorg. De aanwezigheid van bureau jeugdzorg is wel afhankelijk van het verzorgingsgebied van de CJG. Als er kleinere wijkposten zijn, wordt met bureau jeugdzorg een stedelijke afstemming afgesproken of is bureau jeugdzorg aanwezig in een grotere vestiging die in contact staat met de 'wijk-CJG's'.

Overige overeenkomsten zijn dat gemeenten vinden dat:

- CJG ook écht hulp moet bieden en niet alleen een verwijfsfunctie heeft
- CJG's uiteindelijk een doelgroep van -9 mnd tot 23 jaar moeten gaan bedienen
- CJG de functie van backoffice heeft voor complexe gevallen

Het schoolmaatschappelijk werk is de belangrijkste schakel voor de CJG's in de afstemming met het onderwijs.

De meeste gemeenten willen ook de naam Centrum voor Jeugd en Gezin gaan voeren. De gemeenten willen voorlopig geen stelselwijziging maar binnen de huidige context de CJG's te ontwikkelen.

2.3.2 Verschillen

Er zijn veel verschillen tussen gemeenten wat betreft de keuze van het (organisatie)model van een CJG. Omvang van het verzorgingsgebied, de diverse samenwerkingspartners en de wijze waarop de signalering en hulpverlening wordt afgestemd speelt hierbij een rol.

Een ander groot verschil tussen gemeenten is de wijze waarop de komst van het CJG zich verhoudt tot de bestaande netwerken. Sommige gemeen-

ten willen met de komst van het CJG ook een herziening van een aantal netwerken doorvoeren of willen enkele netwerken schrappen. Voor andere gemeenten blijven de netwerken bestaan en participeert het CJG in (een van) die netwerken.

3 Positionering Centra voor Jeugd en Gezin

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de positionering van een Centrum voor Jeugd en Gezin. Hoe verhoudt het CJG zich tot het onderwijs en de daar functionerende zorgstructuren? En hoe ligt de relatie van het CJG met het bureau jeugdzorg? Ook wordt aandacht besteed aan de wijze van samenwerking tussen organisaties om de keten van signalering en zorg te sluiten. De verkregen informatie uit de interviews met de gemeenten en de provincies/stadsregio's vormen de basis voor dit hoofdstuk. Aangezien de meeste gemeenten nog in de plan- of startfase met de CJG's zitten, geeft dit hoofdstuk voornamelijk verwachtingen en opinies weer.

3.1 Relatie met onderwijs

De gemeenten geven aan groot belang te hechten aan een goede afstemming van het (te ontwikkelen) CJG met de zorgstructuren in het onderwijs. De meeste gemeenten zijn positief over het functioneren van de ZAT's, zeker in het voortgezet onderwijs. Dit wil men behouden. De wijze waarop de ZAT's zijn georganiseerd, verschilt per gemeente. In sommige gemeenten zijn de ZAT's per school georganiseerd. In andere gemeenten betreffen de ZAT's bovenschoolse structuren.

Enkele gemeenten stellen zich de vraag of de samenstelling van de ZAT's met de komst van de CJG's niet gewijzigd moet/kan worden. Dit hangt nauw samen met de wijze waarop de ZAT's zijn georganiseerd (per school of bovenschools). Nu zijn de jeugdgezondheidszorg, het schoolmaatschappelijk werk en het bureau jeugdzorg vaak allen vertegenwoordigd in de ZAT's per school. Diverse gemeenten denken dat één van deze partijen de schakel kan zijn tussen deze ZAT's en het CJG. Dit wordt als efficiënter gezien. Meerdere gemeenten denken daarbij aan het schoolmaatschappelijk werk.

In de gemeente Eindhoven is het schoolmaatschappelijk werk aanwezig in alle ZAT's en vormt de verbinding naar het CJG. Daar hebben de scholen alleen via de SMW'er toegang tot het signaleringssysteem. Hiervoor is gekozen om te voorkomen dat informatie over leerlingen door scholen 'misbruikt' kan worden, bijvoorbeeld bij acceptatie van leerlingen. De SMW'er kan complexe en urgente casussen vanuit het ZAT inbrengen in het CJG, in casu het stedelijk casusoverleg.

De gemeenten beschouwen in de meeste gevallen het CJG als aanvullend op de ZAT's. Het CJG wordt gezien als de bovenschoolse zorgstructuur. Eenvoudige casussen waarbij duidelijk is dat toeleiding naar gespecialiseerde hulp aan de orde is, kunnen vanuit het ZAT rechtstreeks naar de aangevoerde organisatie(s) worden doorgeleid, zoals bureau jeugdzorg. Complexe casussen of casussen waar geen sprake is van problematiek gerelateerd aan school of leren kunnen worden doorverwezen naar het CJG, in het geval het ZAT per school is georganiseerd. Kortom problematiek die niet door de op school aanwezige zorgstructuur kan worden opgelost, wordt snel doorverwezen cq. meegenomen naar het CJG. Op deze wijze ontstaat er geen extra schakel op het moment dat direct helder is dat inzet van alleen geïndiceerde zorg nodig is, wordt de schoolse zorgstructuur niet belast met casussen waarvoor zij geen oplossing hebben en wordt indien nodig snel gebruik gemaakt van de gebundelde expertise in het CJG.

In de gemeente Almere is gekeken of de ZAT's in de OKé-punten konden opgaan. Hier was weinig draagvlak voor. Nu wordt er gewerkt met een verdeling van type problematiek tussen de ZAT's en de OKé-punten. De volgende piramide van problematiek is onderscheiden:

- Niveau 1: 85% geen problematiek
- Niveau 2: 10% enkelvoudige problematiek
- Niveau 3: 4 % multiproblematiek
- Niveau 4: 1% urgentie speelt een rol
- Niveau 5: 0,03% er is sprake van crisis/levensgevaar

De ZAT's behandelen de casussen binnen niveau 1 en 2. De andere niveaus komen voor rekening van de OKé-punten.

De werkgebieden van de ZAT's in het voortgezet onderwijs en het CJG vallen in de meeste gevallen niet samen. Voor kleine gemeenten kan gelden dat zij één CJG hebben, terwijl zij met diverse ZAT's te maken hebben, aangezien jongeren op diverse scholen in buurgemeenten zitten. Voor grote gemeenten kan gelden dat zij in het werkgebied van het CJG meerdere ZAT's kennen, terwijl de daar besproken jongeren niet wonen in het werkgebied. Diverse gemeenten geven aan dat hierover duidelijke afspraken moeten komen om te voorkomen dat de schakel tussen ZAT's en CJG complex wordt. Bijvoorbeeld de afspraak maken dat de jongeren ongeacht woonplaats doorverwezen worden naar het CJG dat gevestigd is in het betreffende werkgebied (dus het dichtstbijzijnde CJG).

Diverse gemeenten zijn nog op zoek naar een goede manier om de schoolbesturen te betrekken bij de opzet van een CJG. De gemeenten hebben allemaal wel contact met de schoolbesturen. Het blijkt echter ingewikkeld om de schoolbesturen te stimuleren een bijdrage te leveren aan de opzet van een CJG en zich daaraan te committeren. Dit geldt in sterke mate voor de kleine en middelgrote gemeenten.

De schoolbesturen in Den Haag staan positief tegenover de ontwikkeling van de CJG's. De gemeente Den Haag overlegt met de besturen over de wijze van afstemming van de interne schoolse zorgstructuren op de lokale zorgstructuren. De scholen hebben zelf aangegeven betrokken te willen zijn bij het ontwikkelingsproces van CJG's.

3.2 Relatie met bureau jeugdzorg

Door bijna alle gemeenten wordt het bureau jeugdzorg als een belangrijke samenwerkingspartner van het CJG gezien. Over de wijze waarop het bureau jeugdzorg samenwerkt met het CJG zijn of worden bestuurlijke afspraken tussen gemeenten en provincies/stadsregio's gemaakt.

In Den Haag hebben op 19 april jl. betrokken organisaties samen met de wethouder Jeugd een de samenwerkingsovereenkomst 'Haagse Centra voor Jeugd en Gezin' ondertekend. Het ontwikkelen van Centra voor Jeugd en Gezin is een belangrijk actiepunt uit het Haagse actieprogramma Jeugd. De ambitie is dat ieder Haags stadsdeel tenminste één centrum krijgt. Bureau jeugdzorg is één van de partijen die de samenwerkingsovereenkomst heeft ondertekend.

In het geval geïndiceerde zorg gewenst is, willen gemeenten dat deze op een zo kort mogelijke termijn en op een gemakkelijke wijze beschikbaar komt. Om dit te bereiken, willen de gemeenten dat er daadwerkelijk capaciteit van bureau jeugdzorg in het CJG beschikbaar is. De wens is dat de bureaus jeugdzorg taken onderbrengen in de CJG's, zodat de doorgeleiding naar geïndiceerde zorg verbetert. Daarbij denken de meeste gemeenten aan de screening. Het lijkt de meeste gemeenten niet reëel om het hele proces

van indicatiestelling in het CJG onder te brengen, gezien het benodigde specialisme dat dan versnipperd raakt. Enkele gemeenten zijn echter wel van mening dat de gehele indicatiestelling onderdeel moet uitmaken van het CJG. Zo zet de gemeente Delft in op de totstandkoming van een CJG met ook de schakelfunctie van de 1ste lijn naar de 2de lijnszorg en het stroomlijnen van indicatiestelling zorg en onderwijs.

In de gemeente Rotterdam zijn er vanuit bureau jeugdzorg voorpostfunctionarissen actief. Deze functionarissen hebben drie taken:

- Onderhouden van relaties met lokale partners en netwerken,
- Uitvoeren van deskundigheidsbevordering,
- Uitvoering van screening, waar nodig.

De gemeente Rotterdam is van mening dat deze functionarissen minimaal deel uit moeten gaan maken van de CJG's. De stadsregio Rotterdam deelt deze mening.

De meeste provincies/stadsregio's zijn ook van mening dat bureau jeugdzorg actieve samenwerkingspartner is van het CJG. Zij staan positief tegenover de komst van CJG's, omdat verwacht wordt dat de versnippering van het lokale jeugdbeleid wordt verminderd. Dit maakt een betere aansluiting van bureau jeugdzorg op het jeugdbeleid mogelijk. Sommige provincies/stadsregio's zien het CJG als hét aansluitpunt voor het bureau jeugdzorg. Wel hangt dit voor provincies/stadsregio's samen met de door gemeenten gekozen schaal voor de CJG's, aangezien het niet haalbaar en efficiënt is om bureau jeugdzorg te laten participeren die op een te kleine schaal zijn georganiseerd. Diverse provincies/stadsregio's geven aan dat er moet worden gewaakt voor fragmentatie van taken van bureau jeugdzorg. Ook verwachten de provincies/stadsregio's met de komst van CJG's een versterking van het lokale jeugdbeleid, waardoor op termijn de instroom in de geïndiceerde zorg vermindert. De bureaus jeugdzorg worden door de provincies/stadsregio's gestimuleerd om betrokken te zijn bij de opzet van CJG's.

De provincie Noord-Brabant financiert tijdelijk extra capaciteit bij bureau jeugdzorg voor deelname aan projectgroepen. Om de aansluiting van bureau jeugdzorg op het lokale jeugdbeleid, in het bijzonder op de CJG's, vorm te geven, krijgt bureau jeugdzorg extra personele ruimte. Deze financiële ondersteuning is van tijdelijke aard, aangezien de provincie Noord-Brabant op termijn verwacht dat de aansluiting op de CJG's efficiency gaat opleveren. In 2007 ontvangt het bureau jeugdzorg € 400.000 extra.

De provincie Flevoland beschouwt de opzet van CJG's als een taak van de gemeenten. Ter ondersteuning daarvan investeert de provincie in regionale harmonisatie van indicatiestelling bij bureau jeugdzorg, REC's, CIZ en Cvi's. Ook vindt inzet van de spijfunctionarissen van bureau jeugdzorg in de ZAT's plaats en wordt geïnvesteerd in integrale hulpverlening, zoals de projecten peuter speciaal, nieuwe perspectieven en op de rails. Gedurende 2 jaar ondersteunt de provincie een pilot in de gemeente Almere door inzet van extra menskracht (bureau jeugdzorg én geïndiceerde ambulante hulpverlening).

3.3 Relatie met andere domeinen

Kinderen en jongeren leven in drie milieus: gezin, school en publieke domein. In feite vormt het CJG de bundeling van taken op het domein 'gezin'. De gemeenten beschouwen de CJG's als basisvoorziening op het gebied van opvoed- en opgroei-ondersteuning. Alle gemeenten geven aan dat er voor de kinderen met meervoudige problematiek vaak samengewerkt moet worden met vergelijkbare structuren in de andere domeinen (ZAT's voor het

onderwijs en veiligheidshuis, justitiële casusoverleggen, ketenunits of buurt-netwerken voor het publieke domein). De relatie van het CJG met het onderwijs wordt daarom belangrijk gevonden (zie 3.1).

Ook wordt door gemeenten benadrukt dat afstemming van het CJG met organisaties op het gebied van veiligheid van belang is. Diverse gemeenten kennen een Veiligheidshuis. Er bestaan nog weinig praktijkervaringen met de afstemming van CJG's met de justitiële casusoverleggen (JCO's) of het Veiligheidshuis.

In de gemeente Utrecht worden alle jongeren met een procesverbaal besproken in het Veiligheidshuis. Jongeren met politiecontacten (zonder procesverbaal) komen in aanmerking voor de Jeugdadviesteams. Als een jongere wordt aangemeld in het Veiligheidshuis waarvan blijkt dat er op bepaalde leefgebieden zorgen zijn, dan wordt deze ingebracht in het risico-overleg. De afstemming met de Jeugdadviesteams wordt concreet gemaakt door de vertegenwoordiging van de Jeugdadviesteams in het risico-overleg. In het risico-overleg zal de invulling van de zorg- en welzijncomponent van de jongere worden afgestemd met hetgeen ingang gezet wordt (of is) door de Jeugdadviesteams.

In de gemeente Almere is de afspraak dat de politie bij het multidisciplinaire overleg binnen het Oké-punt zit op het moment dat er in het gezin sprake is van problematiek op gebied van veiligheid en criminaliteit. Daarnaast heeft Almere een jeugdinterventieteam (JIT). Het JIT bestaat uit jongerenwerk, jeugdpolitie, jeugdmaatschappelijk werk en Veldzicht (deze biedt een vorm van begeleiding aan jongeren, vergelijkbaar met Nieuwe Perspectieven). Het JIT kan ook signalen vanuit de groepen op straat plaatsen in het Almeerse EKD.

De gemeente Almere is op dit moment aan het overleggen met justitiële netwerken. Er zijn veel netwerken, zoals justitiële casusoverleggen, veelplegers 18+ en veelplegers 18-. Het idee is om degene die in het multidisciplinaire team van het Oké-punt zitten en toevallig ook in zo'n justitieel netwerk de verbinding te laten leggen. Dit kan de leerplichtambtenaar zijn of iemand van de RvdK. De politie is welwillend, het OM in principe ook, maar kan nog niet garanderen dat zij voldoende capaciteit hebben voor deze extra taak.

De relatie van het CJG met de huisarts wordt ook als belangrijk gezien. De huisartsen vervullen een rol in het signaleren en het beoordelen van problematiek. Ook heeft de huisarts de mogelijkheid om direct door te verwijzen naar de jeugd-GGZ (bij evidente psychiatrische problemen). De koppeling tussen het CJG en de huisartsen moet gemaakt worden om over en weer gebruik te kunnen maken van elkaars informatie over de kinderen, jongeren en ouders.

3.4 Wijze van samenwerking

Met de opzet van CJG's willen gemeenten de samenwerking in de keten verbeteren. Door de organisaties samen te brengen in een CJG worden zij geprikkeld om hun werkprocessen beter op elkaar af te stemmen. Alle gemeenten onderschrijven het belang van dossiervorming en risicosignalering en onderzoeken de mogelijkheid om instrumenten als het elektronisch kinddossier en de verwijzindex (c.q. lokaal signaleringssysteem) in te (gaan) zetten om de samenwerking te ondersteunen. Deze instrumenten faciliteren het signaleren van risico's, het uitwisselen van informatie en de afstemming van inzet. Zo wordt de ketensamenwerking minder afhankelijk van inzet van individuele professionals.

Het is de vraag of alle huidige overlegstructuren met een vaste frequentie en bezetting noodzakelijk blijven. De inzet van alle gemeenten is om te komen tot samenwerking rondom een gezin met als motto: één kind, één gezin, één aanpak. Het vertrekpunt voor de samenwerking is de risicosignalering via

een systeem (dit kan de verwijfsindex zijn). Op basis van deze signalering vindt een casusoverleg plaats van alle direct bij het kind en het gezin betrokken werkers. Een dergelijk casusoverleg is daarmee flexibel van samenstelling en frequentie.

Door diverse geïnterviewden wordt de verwachting uitgesproken dat de komst van CJG's leidt tot verandering van de lokale netwerkstructuur. Een geïnterviewde benoemt het 'opdrogen' van netwerken als doel van CJG's om tot een meer efficiënte ketensamenwerking te komen.

De stadsregio Rotterdam stelt zich de vraag hoe de verbinding gemaakt kan worden van het CJG (en daarbinnen bureau jeugdzorg) met allerlei netwerken zoals ZAT's, DOSA (deelgemeentelijke organisatie sluitende aanpak), GOSA (gemeentelijke organisatie sluitende aanpak) en het justitieel casus overleg. Deze netwerken zijn vanuit een eigen logica ontstaan. De komst van CJG's brengt wel een heroverweging van de structuur van netwerken met zich mee.

Niet iedereen deelt de mening dat met de komst van CJG's de lokale netwerkstructuur moet veranderen.

De gemeente Tilburg is tevreden over het functioneren van de ZAT's en de buurtnetwerken. Dit wil men vooralsnog vasthouden. Deze structuren kunnen ongewijzigd blijven doorgaan met de komst van de CJG's. Praktijkervaringen moeten eerst worden opgebouwd, alvorens de lokale netwerkstructuur te gaan wijzigen.

Het CJG functioneert als een spin in het web van voorzieningen voor jeugd, jongeren en ouders. Zoals gezegd, is het signaleringssysteem vertrekpunt voor de samenwerking tussen betrokken organisaties. Iedereen is van mening dat de in het casusoverleg gemaakte afspraken niet vrijblijvend zijn. Op het moment dat afspraken over ieders inzet niet tot stand komen of deze afspraken niet worden nagekomen, vinden de meeste gemeenten dat doorzettingsmacht (van de wethouder) gewenst is. De meningen over doorzettingsmacht verschillen tussen de geïnterviewden. Dit heeft te maken met verschillende beelden van wat doorzettingsmacht is, wie dit kan hanteren en welke reikwijdte dit heeft. Er bestaat onvoldoende draagvlak bij geïnterviewden om doorzettingsmacht wettelijk te verankeren, aangezien dit gevolgen zou hebben voor de huidige verantwoordelijkheidsverdeling op het gebied van jeugdbeleid, jeugdzorg en onderwijs.

In de provincie Noord-Brabant worden momenteel door alle gemeenten voorbereidingen getroffen voor de invoering van het concept zorgcoördinatie in combinatie met een signaleringssysteem (zoals in de gemeente Helmond ontwikkeld in het kader van Operatie Jong). De invoering van het concept zorgcoördinatie wordt gezien als opmaat naar Centra voor Jeugd en Gezin in de gemeenten. De provincie Noord-Brabant financiert mede de ontwikkeling van vergaande samenwerkingsafspraken m.b.t. zorgcoördinatie voor jongeren die met meerdere hulpverleners contact hebben. De samenwerking die hiervoor nodig is vereist afspraken over het toestaan van functionele aansturing door een zorgcoördinator van (mogelijk) een andere instelling, over doorzettingsmacht van de gezamenlijke directies of zelfs van de wethouder. Dit om daadwerkelijk te komen tot 'één kind, één plan'. De Brabantse gemeenten financieren zelf het signaleringssysteem. De planning is dat eind 2007 alle gemeenten convenanten over zorgcoördinatie met instellingen convenanten hebben afgesloten en in het voorjaar van 2008 de uitvoering van zorgcoördinatie in alle gemeenten start. In de regio Noordoost Brabant wordt er door 21 gemeenten gezamenlijk gewerkt aan één ontwikkelingsproject, éénzelfde definitie van zorgcoördinatie, éénzelfde signaleringssysteem en één database zodat meldingen over de gemeentegrenzen heen kunnen worden ontvangen.

4 Geïndiceerde zorg

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe gemeenten en provincies/stadsregio's aankijken tegen de toeleiding naar geïndiceerde zorg en de rol van het CJG daarbij. Ook wordt ingegaan op de meningen over de beschikbaarheid van hulp (geïndiceerd of niet) binnen het CJG.

De weergegeven informatie is afkomstig uit de interviews met de gemeenten en de provincies/stadsregio's. Ook hier geldt dat het vooral om opinies gaat.

4.1 Snelle indicatiestelling jeugdzorg

Er bestaat brede ontevredenheid over de duur van de indicatiestelling⁵. Onder alle geïnterviewden bestaat de wens om de duur van de indicatiestelling te verkorten. De meeste geïnterviewden zijn van mening dat de bevoegdheid voor de indicatiestelling bij bureau jeugdzorg moet blijven. De provincies en stadsregio's zijn voorstander van behoud van de indicatiestelling bij het bureau jeugdzorg. De wettelijke verantwoordelijkheid is daar goed belegd en er wordt geïnvesteerd in verdere ontwikkeling in de uitvoering ervan. Het bureau jeugdzorg blijft verantwoordelijk voor de kwaliteit van de indicatiestelling.

Iedereen is van mening dat er meer winst bereikt kan worden door de werkprocessen van de jeugdgezondheidszorg, het (school-) maatschappelijk werk en het bureau jeugdzorg beter in elkaar over te laten lopen. Er bestaan nu doublures in de indicatiestelling.

In de meeste gemeenten bestaan er afspraken van bureau jeugdzorg met het (school-)maatschappelijk werk en/of de jeugdgezondheidszorg over de wijze van aanlevering van informatie. Dit heeft als doel om de indicatiestelling sneller te laten plaatsvinden. De reeds verzamelde informatie wordt op een daarvoor ontwikkeld formulier aangeleverd aan bureau jeugdzorg, zodat bureau jeugdzorg de informatie kan overnemen. Het werk wordt overgedragen, in plaats van overgedaan. Bureau jeugdzorg heeft vaak een scholing verzorgd aan werkers van maatschappelijk werk of jeugdgezondheidszorg om hen te trainen in de screening en de toepassing van het formulier.

Het is bij de geïnterviewden niet bekend in welke omvang er op deze wijze gewerkt wordt tussen de organisaties. De opbrengst in verkorting van de indicatiestelling is daarmee ook niet inzichtelijk voor gemeenten en provincies/stadsregio's. De meeste geïnterviewden spreken de verwachting uit dat dit nog verder verbeterd kan worden.

Noot 5 In het kader van dit onderzoek is niet nagegaan of er daadwerkelijk sprake is van een lange duur van de indicatiestelling, of dat er sprake is van een wachttijd voor inzet van hulp nadat de indicatiestelling is bepaald.

In de gemeente Utrecht is bureau jeugdzorg niet vertegenwoordigd in de Jeugd Advies Teams. De Jeugd Advies Teams verzorgen de screening en verwijzen voor indicatiestelling door naar REC4, CIZ of bureau jeugdzorg. Er is een speciaal formulier ontwikkeld dat bij de screening door de Jeugd Advies Teams wordt gebruikt. Dit formulier wordt ook door de indicatiestellende organen gebruikt. Met het ingevulde formulier is reeds 80% van de indicatiestelling gedaan en wordt dubbel werk voorkomen. Er wordt gewerkt aan een digitale versie van het formulier dat gekoppeld kan worden aan het elektronisch kinddossier.

In de interviews zijn door diverse gemeenten ook kritische opmerkingen gemaakt over de reikwijdte van de indicatiestelling en het casemanagement van bureau jeugdzorg. Men vindt de indicatiestelling te sterk alleen op het kind gericht. Er is onvoldoende aandacht voor het hele gezin, ouders en/of andere kinderen. Het CJG moet een bredere kijk hebben, zodat zonodig voor ouders én kinderen hulp ingeschakeld kan worden.

4.2 Geïntegreerde indicatiestelling

Afstemming van indicatiestellingen is gewenst op het moment dat een kind en ouders een beroep (willen) doen op verschillende vormen van zorg. Dit is iedereen van mening. De indicatiestelling tussen jeugdzorg, speciaal onderwijs en AWBZ-zorg moet dan worden geïntegreerd tot één traject. Dit vraagt om afspraken tussen bureau jeugdzorg, CIZ en REC 3 en 4.

De gemeenten hebben in beperkte mate zicht op de initiatieven die er op dit terrein zijn. Alleen de gemeenten Den Haag en Utrecht zijn direct betrokken.

De gemeenten Den Haag en Delft en het Stadsgewest Haaglanden gaan dit onderwerp gezamenlijk aanpakken. Gemeente Den Haag heeft het voornemen om een pilotgebied in één van de stadsdelen aan te wijzen. Dit pilotgebied is niet één van wijken waar nu een CJG wordt gestart, maar een wijk waar de vorming van een CJG over 2-3 jaar aan de orde is. Gemeente Den Haag wil kijken welke afspraken partijen kunnen maken om te komen tot een geïntegreerde indicatiestelling. Het gaat er om op zichzelf al goed lopende initiatieven aan elkaar te verbinden en in relatie te brengen tot de CJG's.

In Amsterdam is in het kader van Jong Amsterdam afgesproken om de toeleiding naar speciaal onderwijs, indien nodig gecombineerd met zorg via één loket te realiseren.

In maart 2005 heeft het LOF (Lokaal Onderwijs Forum) de 'motorgroep' voor het lokaal onderwijs- en jeugdplan de opdracht gegeven om in samenwerking met alle betrokken partijen een samenhangend onderwijs- en jeugdbeleid voor Amsterdam tot stand te brengen. Het plan Jong Amsterdam is het resultaat. Jong Amsterdam is het Amsterdamse onderwijs- en jeugdplan voor de periode 2006-2010. Het plan is gemaakt door de schoolbesturen voor primair, speciaal en voortgezet onderwijs, de stadsdelen en de centrale stad. In de periode juni en juli 2006 is Jong Amsterdam door de betrokken partijen vastgesteld. De partners in Jong Amsterdam, (primair onderwijs, speciaal onderwijs en jeugdzorg) werken voor kinderen in de basisschoolleeftijd aan de realisatie van één loket voor toeleiding naar so en speciaal basisonderwijs (sbo), zo nodig gecombineerd met zorg. Dit loket krijgt vorm onder de naam VIA Amsterdam: Verwijzing, Indicatie en Advies in Amsterdam. De werkwijzen van de loketten REC 2, 3 en 4, van de Zorgplatforms WSNS (Weer Samen Naar School) en van BJAA (Bureau jeugdzorg Amsterdam) worden voor dit doel bij elkaar gebracht. Het vo sluit hier op aan door de instroom richting REC 4 ook in één loket te organiseren (het onderwijschakelloket). De procedure van verwijzing en indicatie wordt ondersteund door één jeugddossier, dat bouwt op eerder verleende zorg, bijvoorbeeld in de school. Alle partners organiseren hun eigen registratie en automatisering zodanig dat gezamenlijk één jeugddossier kan worden aangelegd.

De provincies/stadsregio's zijn in toenemende mate actief met het stimuleren van afstemming van indicatiestellingen. Stadsgewest Haaglanden, provincie Flevoland en provincie Noord-Brabant doen wel onderzoek naar geïntegreerde indicatiestellingen (in de vorm van uitvoering van pilots).

In de provincie Flevoland loopt een provinciaal traject om tot verbetering van de afstemming van indicatiestellingen te komen. Het NJI is als externe door de provincie Flevoland ingehuurd om met bureau jeugdzorg, CIZ, REC 3 en REC 4 tot afspraken te komen.

Door een geïnterviewde wordt de suggestie gedaan om een wettelijke verplichting in te voeren tot het afgeven van één geïntegreerde indicatiestelling op moment dat een kind of gezin vanuit meerdere hoeken ondersteuning nodig heeft.

4.3 Beschikbaarheid van hulp

De meeste gemeenten geven aan dat er nog onvoldoende hulp en begeleiding beschikbaar is binnen het lokale jeugdbeleid. Er is in de afgelopen jaren extra geïnvesteerd in intensieve vormen van hulp. Dit heeft plaatsgevonden met extra incidentele rijksmiddelen en gemeentemiddelen.

De gemeente Rotterdam ervaart de huidige indicatiestelling als een grote drempel om snel en gemakkelijk hulp in te kunnen schakelen. Om ervoor te zorgen dat er tijdig hulp is voor moeilijk te bereiken doelgroepen, zoals allochtone en multiprobleem gezinnen, is de gemeente Rotterdam nieuwe vormen van hulp gaan ontwikkelen en financieren. Bijvoorbeeld Vroegtijdige Interventie Gezinnen (VIG).

Alle gemeenten zijn van mening dat er meer ambulante aanbod beschikbaar moet zijn. De provincies/stadsregio's ondersteunen dit. Het CJG moet direct kunnen helpen, zodat eenvoudige en lichte problemen onder de gemeentelijke regie opgepakt kunnen worden. Diverse geïnterviewden waarschuwen dat bij onvoldoende direct inzetbare hulp het risico bestaat dat de CJG's alleen maar een extra schakel worden. Ook wordt ervoor gewaarschuwd om het CJG niet 'topzwaar' te maken. Een goed evenwicht tussen direct hulp bieden en toeleiden naar geïndiceerde zorg is van belang.

Alle gemeenten zijn van mening dat de geïndiceerde ambulante zorg meer naar voren moet komen. Deze is nu onvoldoende snel en gemakkelijk inzetbaar. De meeste gemeenten zien in verbetering en versnelling van de huidige indicatiestelling de oplossingsrichting (zie 4.1). Enkele gemeenten bepleiten in de toekomst overdracht van de provinciale verantwoordelijkheid voor geïndiceerde ambulante hulp naar gemeentelijk niveau. Deze gemeenten geven aan hulp 'in het gezin of naast het gezin' te willen hebben. De geïndiceerde jeugdzorg biedt dit onvoldoende. Deze gemeenten geven ook aan dat de geïndiceerde ambulante jeugdzorg weinig zichtbaar is. De meeste gemeenten, waaronder de kleine en middelgrote gemeenten, geven aan dat zij deze verantwoordelijkheid (nog) niet kunnen dragen.

Over het huidige onderscheid tussen geïndiceerde en niet-geïndiceerde zorg geven diverse geïnterviewden aan dat dit historisch bepaald en diffuus is. Het aanbod van de jeugdzorginstellingen is met de invoering van de Wet op de jeugdzorg geïndiceerd aanbod geworden. Er wordt aangegeven dat de aard van de hulp (mate van specialisatie) moet bepalen of de zorg geïndiceerd is. De vereiste specialisatie geeft de prijs aan en het niveau van

organisatie. De duurste vormen van zorg moeten geïndiceerd zijn en op een regionaal niveau georganiseerd zijn.

De meeste gemeenten en provincies/stadsregio's zijn ontevreden over het huidige onderscheid. Dit verdient in de toekomst een zorgvuldige heroverweging, op basis van onderzoek en de praktijkervaringen in *Opvoeden in de buurt*.

De gemeente Almere en de provincie Flevoland ambiëren een flexpool van hulpverleners. In zo'n flexpool werken organisaties samen die geïndiceerd en niet-geïndiceerd aanbod leveren. Het multidisciplinaire team van het OKé-punt beoordeelt welke hulp er vanuit de flexpool gewenst is. Op deze manier kan op een meer flexibele manier ingespeeld worden op de vragen en wensen van ouders en kinderen.

5 Verwachtingen ten aanzien van de Rijksoverheid

Aan de gemeenten en provincies is gevraagd wat zij verwachten van de rijksoverheid bij de ontwikkeling van de Centra voor Jeugd en Gezin. In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de punten die door gemeenten, provincies en stadsregio's het meest zijn genoemd.

Ruimte voor het kindperspectief

Alle gemeenten en provincies/stadsregio's pleiten ervoor dat het kind centraal moet blijven staan. Dit wordt uitgesproken als een reminder, geen verwachting. Wel voegen enkele geïnterviewden eraan toe dat dit ook betekent dat het Rijk moet doorgaan met het kritisch kijken naar de eigen rol en regels en zich open blijven stellen voor suggesties tot verandering cq. vereenvoudiging.

Ruimte voor ontwikkeling

De ontwikkeling van de CJG's staat nog in de kinderschoenen, ook bij de gemeenten die deelnemen aan het programma *Opvoeden in de buurt*. Gemeenten willen rust, ruimte en voldoende tijd om vernieuwingen en wijzigingen in de lokale structuur die gepaard gaan met de ontwikkeling van de CJG's door te voeren. Dit wordt onderschreven door de provincies en stadsregio's. De meeste gemeenten zijn tevreden over het feit dat er voorlopig geen stelselwijziging plaatsvindt. Ondanks dat diverse gemeenten op termijn meer verantwoordelijkheid op het gebied van de jeugdzorg wensen, is iedereen het erover eens dat voldoende rust en tijd om de CJG's op te zetten belangrijk is.

Ruimte voor lokale verschillen

Alle geïnterviewden bepleiten dat er ruimte moet blijven voor lokale verschillen. Gemeenten moeten op eigen wijze een CJG en de lokale signaleringsstructuren kunnen (door)ontwikkelen. De meeste gemeenten en provincies/stadsregio's geven wel aan dat een bepaalde mate van landelijke uniformiteit gewenst is. Vanuit ouders en kinderen geredeneerd zorgt landelijke uniformiteit voor bekendheid en duidelijkheid en een basisaanbod van dienstverlening.

Financiële ruimte

Alle geïnterviewden geven aan dat de ontwikkeling van CJG's extra geld kost. De gemeenten worden geconfronteerd met diverse investeringskosten. Er worden kosten gemaakt die te maken hebben met de fysieke inrichting van een CJG. Voor een aantal organisaties is er sprake van decentralisatie van de dienstverlening. Dit betekent in sommige gevallen het (voortijdig) opzeggen van huurcontracten en het huren van nieuwe locaties. Ook geven geïnterviewden aan dat voor de invoering van het elektronisch kinddossier middelen beschikbaar dienen te komen. Ook zal uitbreiding van het aanbod in de meeste gemeenten structureel extra geld kosten.

Diverse provincies en stadsregio's hebben aangegeven dat het belangrijk is dat er ook extra geld beschikbaar komt voor kleine en middelgrote gemeenten. De opzet van de CJG's vraagt ook om een forse inspanning van deze

gemeenten. Zij moeten ook de mogelijkheid krijgen om extra beleidscapaciteit in te zetten voor de begeleiding van dit proces.

Ruimte in verantwoording

Door diverse geïnterviewden is de wens aangedragen dat het CJG zich alleen verantwoord in de richting van het lokale bestuur. De CJG's moeten niet belast worden met dubbele verantwoordingslasten doordat zij een samenwerkingsverband van instellingen met verschillende financiers (bijvoorbeeld bureau jeugdzorg door de provincie/stadsregio's) vormen.

Over de verantwoording van de gemeenten in de richting van het Rijk wordt uitgesproken dat deze beperkt moet zijn, aangezien de verantwoording primair in de richting van de gemeenteraad plaatsvindt. Door een aantal gemeenten is de wens aangegeven de verantwoording vooral te baseren op resultaten en kwaliteit. De prestatieafspraken moeten gerelateerd zijn aan de dienstverlening aan ouders en kinderen en niet op verantwoording in de procedurele sfeer.

Ruimte in het lokaal verdelen van middelen

Wat betreft de gemeenten kunnen diverse geldstromen worden gebundeld zodat lokaal bepaald kan worden hoe de middelen worden verdeeld. De huidige versnippering in budgetten maakt het voor gemeenten lastiger om de middelen in te zetten daar waar de problemen zijn en om integraal werken te stimuleren. Door enkelen geïnterviewden wordt een brede doeluitkering jeugd bepleit.

Meer ruimte in de richting van schoolbesturen c.q. directies

De gemeenten verwachten dat de Rijksoverheid een rol kan spelen in de richting van schoolbesturen, door bijvoorbeeld het onderwijs te verplichten tot afstemming van de interne zorgstructuur met het CJG. Het is voor kleine en middelgrote gemeenten lastig om de schoolbesturen c.q. directies mee te krijgen. De gemeenten hebben instrumenten om de gemeentelijk gefinancierde instellingen te verplichten of te stimuleren om actief deel te nemen in de ontwikkeling van de CJG's. Ook geven de gemeenten aan positief te zijn over de bereidwilligheid van de bureaus jeugdzorg (en de provincies/stadsregio's) om mee te gaan in de plannen van de gemeenten.

Ruimte voor externe toetsing

De gemeenten Almere en Eindhoven hebben ervaring met toetsing van de effectiviteit van de jeugdketen (sluitende aanpak) door het Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ). Zij zijn zeer positief, omdat de toetsing handvatten biedt voor verbetering. De suggestie in de richting van de Rijksoverheid wordt gedaan om ITJ ter ondersteuning van gemeenten aan te bieden.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

De ontwikkeling van de CJG's bevindt zich nog in een beginstadium. Er is dan ook in beperkte mate sprake van praktijkervaringen. Dit onderzoek geeft vooral opinies weer. Hieronder worden de centrale onderzoeksvragen beantwoord.

1 Hoe ziet het Centrum voor Jeugd en Gezin eruit?

De CJG's zien er in de praktijk en in optiek van de gemeenten grotendeels hetzelfde uit. CJG's zijn laagdrempelige fysieke loketten waar ouders en jongeren terecht kunnen met vragen op het gebied van opvoed- en opgroei-ondersteuning. In de CJG's werken in ieder geval de consultatiebureaus, de jeugdgezondheidszorg en het (school)maatschappelijk werk samen. In het CJG vindt afstemming op casuïstiekniveau van complexe casussen plaats. Daarmee zijn de CJG's niet alleen loketten, maar ook netwerkorganisaties die de afstemming van zorg organiseren, zodat de keten sluitend werkt.

2 Hoe is de taakverdeling tussen een CJG en ZorgAdviesTeams?

In de praktijk is er nog geen sprake van concrete ervaringen in de samenwerking tussen CJG en ZAT. De gemeenten beschouwen in de meeste gevallen het CJG als aanvullend op de ZAT's. Men is van mening dat duidelijke casussen vanuit het ZAT rechtstreeks naar de aangewezen organisatie(s) moeten worden doorgeleid, zoals bureau jeugdzorg. Complexe casussen of casussen waar geen sprake is van problematiek gerelateerd aan school of leren moeten worden doorverwezen naar het CJG, afhankelijk van het niveau waarop het ZAT is georganiseerd (per school of bovenschools). In de praktijk moet deze samenwerking nog verder worden uitgewerkt, waarbij vertrekpunt voor iedereen is dat casussen snel op de juiste plek terecht komen en CJG geen extra schakel is.

3 Hoe kan de samenwerking van een CJG met andere partijen waaronder het bureau jeugdzorg ingevuld worden?

Aangezien er in de praktijk nog weinig sprake is van concrete ervaringen wordt deze vraag op basis van verwachtingen beantwoord. De meeste gemeenten verwachten dat het bureau jeugdzorg niet alleen samenwerkingspartner is voor het CJG, maar dat bureau jeugdzorg daadwerkelijk participant is. Men is van mening dat diverse functies van bureau jeugdzorg moeten 'indalen' in het CJG, zodat de doorverwijzing naar de geïndiceerde jeugdzorg sneller plaatsvindt (indien nodig). De provincies/stadsregio's zien het bureau jeugdzorg als een actieve samenwerkingspartner van het CJG. Daarbij geeft men aan dat wel moet worden gewaakt voor fragmentatie van taken van bureau jeugdzorg, aangezien dit inefficiënt is.

De meeste gemeenten hebben nog geen expliciete verwachtingen over de samenwerking van het CJG met andere relevante partners, zoals MEE, CIZ en jeugd-GGZ.

4 Welke verantwoordelijkheidsverdeling voor ambulante hulp is wenselijk tussen gemeenten en provincies?

Bij de beantwoording van deze vraag wordt onderscheid gemaakt in niet-geïndiceerde en geïndiceerde ambulante hulp.

Gemeenten en provincies/stadsregio's vinden dat er te weinig niet-geïndiceerde ambulante hulp beschikbaar is. Met de extra middelen in het kader van Opvoeden in de buurt wordt dit aanbod tijdelijk uitgebreid.

Ook zijn gemeenten van mening dat het in de praktijk te lang duurt voor geïndiceerde ambulante hulp kan worden ingezet. De geïndiceerde ambulante zorg moet meer naar voren komen. Deze is nu niet snel en laagdrempelig inzetbaar. De meeste gemeenten zien in verbetering en versnelling van de huidige indicatiestelling de oplossingsrichting. Enkele gemeenten bepleiten in de toekomst overdracht van de provinciale verantwoordelijkheid voor geïndiceerde ambulante hulp naar gemeentelijk niveau, zodat gemeenten zelf kunnen prioriteren bij het organiseren van sluitend aanbod.

Over het huidige onderscheid tussen geïndiceerde en niet-geïndiceerde zorg geven gemeenten en provincies/stadsregio's aan dat dit historisch bepaald en diffuus is. Er wordt aangegeven dat de aard van de hulp (mate van specialisatie en daarmee de schaalgrootte) moet bepalen of de zorg geïndiceerd is. In de toekomst verdient een zorgvuldige heroverweging, op basis van onderzoek en de praktijkervaringen in *Opvoeden in de buurt* aandacht.

5 Hoe kan samenhang tussen verschillende indicatiestellingen bevorderd worden?

De gemeenten en provincies/stadsregio's hebben de wens om de duur van de indicatiestelling te verkorten. De meesten zijn van mening dat de bevoegdheid voor de indicatiestelling bij bureau jeugdzorg moet blijven. Er kan echter meer winst bereikt worden door de werkprocessen van de jeugdgezondheidszorg, het (school-) maatschappelijk werk en het bureau jeugdzorg beter op elkaar aan te laten schuiven. In de meeste gemeenten bestaan er reeds afspraken van bureau jeugdzorg met het (school-)maatschappelijk werk en/of de jeugdgezondheidszorg over de wijze van aanlevering van informatie, zodat de indicatiestelling sneller plaatsvindt. Het is niet bekend in welke omvang er op deze wijze gewerkt wordt tussen de organisaties.

Afstemming van verschillende indicatiestellingen wordt door alle gemeenten en provincies/stadsregio's wenselijk gevonden. De indicatiestelling tussen jeugdzorg, speciaal onderwijs en AWBZ-zorg moet worden geïntegreerd tot één traject. Het is gebleken dat de gemeenten in beperkte mate zicht op de initiatieven die er op dit terrein zijn. Ook zijn de meeste provincies/stadsregio's (nog) niet actief bezig met het stimuleren van afstemming van indicatiestellingen.

6 Welke bundeling van budgetten is voor jeugdbeleid wenselijk?

Alle gemeenten pleiten voor een bundeling van geldstromen vanuit de ministeries van VWS en OC&W. Bundeling biedt betere mogelijkheden aan gemeenten om de middelen in te zetten daar waar nodig. Er wordt een brede doeluitkering jeugd bepleit. De volgende middelen kunnen in één doeluitkering opgenomen worden (deze lijst is niet uitputtend bedoeld):

- (Vervolg) Impuls opvoedingsondersteuning (VWS)
- Preventie jeugdbeleid (motie Verhagen) (VWS)
- Opvoeden in de buurt (VWS)
- Jeugdgezondheidszorg (op basis van WCPV) (VWS)

- Leerplus arrangementen (OC&W)
- Aanval op de uitval (OC&W)
- Brede School (OC&W)
- Combinatiefuncties en dagarrangementen (OC&W)
- Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt
- Sportstimulering
- GSB-middelen voor VVE en VSV (OC&W)
- Extra (tijdelijke) rijksmiddelen voor de opzet van Centra voor Jeugd en Gezin.

7 *Kunnen de gewenste vernieuwingen en de daarvoor benodigde randvoorwaarden binnen de huidige wettelijke kaders plaatsvinden? Zo nee, wat zijn de wettelijke consequenties?*

Alle gemeenten en provincies/stadsregio's zijn van mening dat een stelselwijziging op dit moment niet wenselijk is. Voor de opzet van CJG's is rust en tijd in het veld nodig.

Enkele gemeenten bepleiten wel een stelselwijziging op de langere termijn, zodat de verantwoordelijkheid voor ambulante hulp volledig bij gemeenten neergelegd kan worden.

Naast de interviews met de gemeenten en de provincies/stadsregio's is een expertbijeenkomst gehouden. Het verslag van deze bijeenkomst is opgenomen als bijlage 5. De informatie uit deze bijeenkomst wordt meegenomen bij de formulering van de aanbevelingen.

Op basis van de interviews, de expertbijeenkomst en de sturingsadviezen van Operatie Jong kunnen de volgende uitgangspunten voor de aanbevelingen worden geformuleerd:

- De CJG's dienen een algemene basisvoorziening op het gebied van opvoed- en opgroeiondersteuning aan ouders en kinderen te zijn.
- In de CJG's krijgen de vijf functies van het jeugdbeleid en de jeugdgezondheidszorg (mede) vorm.
- De CJG's moeten direct hulp kunnen bieden.
- Bij de opzet van de CJG's moet eerst de aandacht uitgaan naar de ontwikkeling van het centrum zelf alvorens de afstemming daarvan op het onderwijs en het publieke domein, en de daarin functionerende netwerken zoals ZAT's uit te werken.
- Er moet meer worden geïnvesteerd in vroegtijdige interventies op het gebied van opvoed- en opgroeiondersteuning.
- De indicatiestelling (voor jeugdzorg, speciaal onderwijs en AWBZ-zorg) moet meer naar voren komen.
- De inbreng van expertise en hulp van specialistische voorzieningen in het lokale veld is gewenst.
- De rijksoverheid dient CJG-vorming te stimuleren door het beschikbaar stellen van extra middelen en daaraan gekoppeld het formuleren van een basismodel.
- Een landelijk basismodel waarborgt een uniforme functionele opzet van de CJG's in het land. Het model benoemt de functionele eisen.
- De gemeenten formuleren de kwaliteitseisen van de CJG's.
- De organisatorische vormgeving van CJG's is bij uitstek een lokale aangelegenheid.
- De verantwoording van de gezamenlijke partijen aan de gemeenten over de CJG's mag niet leiden tot extra administratieve lasten.

6.2 Aanbevelingen

Op grond van de uitgevoerde interviews, relevante documenten (bijlage 2) en de uitkomsten van de expertbijeenkomst (bijlage 3) zijn door het onderzoeksteam aanbevelingen voor het Rijk, de provincie en de gemeenten geformuleerd. Deze aanbevelingen kunnen dienen als ingrediënten voor het ontwerp van een landelijk basismodel Centrum voor Jeugd en Gezin.

6.2.1 Aanbevelingen voor het Rijk

Onderstaand worden aanbevelingen aan het Rijk gedaan. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in aanbevelingen over het basismodel en in aanbevelingen die betrekking hebben op de benodigde landelijke randvoorwaarden voor in de toekomst goed functioneren CJG's.

Basismodel

- 1 Formuleer een landelijk basismodel voor de Centra voor Jeugd en Gezin. Dit model geeft het kader voor de (verdere) ontwikkeling van Centra voor Jeugd en Gezin door gemeenten. Het landelijke basismodel legt alleen datgene vast wat nodig is om ervoor te zorgen dat kinderen, jongeren, ouders en (semi-)professionals overal in het land gemakkelijk terecht kunnen voor informatie, advies en hulp op het gebied van opvoed- en opgroei-ondersteuning. Het model ondersteunt herkenbaarheid en eenzelfde functionele basis van Centra voor Jeugd en Gezin.
- 2 Leg in het landelijke basismodel *alleen* de minimaal vereisten in functies, taken en herkenbaarheid vast, zodat het voor ouders, kinderen/jongeren en (semi-)professionals overal in het land helder is waar zij terecht kunnen met vragen op het gebied van opvoed- en opgroei-ondersteuning.
- 3 Gemeenten hebben de taak om de vijf functies voor het gemeentelijke jeugdbeleid (benoemd in prestatieveld 2 van de Wmo) te realiseren. Deze functies hebben betrekking op opvoeden en opgroeien in de meest breedste zin.
  - Signaleren
  - Informatie en advies
  - Licht pedagogische hulp
  - Toeleiding naar (geïndiceerde) hulp
  - ZorgcoördinatieLeg in de Wmo wettelijk vast dat gemeenten deze functies *mede* invulling geven door de opzet van een Centrum voor Jeugd en gezin. De functies licht pedagogische hulp (ook in relatie tot licht ambulante hulp) en zorgcoördinatie verdienen nadere uitwerking, zodat het voor gemeenten duidelijker wordt wat hieronder verstaan wordt. Maak bij deze uitwerking gebruik van de bestaande ervaringen.
- 4 Neem in het landelijke basismodel op dat de screening⁶ voor de doorverwijzing naar een bepaald type hulp - al dan niet geïndiceerd - in het

Noot 6 Onder screening wordt verstaan een eerste inschatting cq. beoordeling van de problematiek.

Centrum voor Jeugd en Gezin belegd moet worden⁷. Dit betekent dat in het Centrum voor Jeugd en Gezin een eerste integrale beoordeling van de problematiek wordt gemaakt. Laat het aan de gemeenten en de samenwerkende partijen over hoe deze screening invulling krijgt en hoe deze zich tot diagnostiek verhoudt.

- 5 De functies en taken in aanbevelingen 3 en 4 worden gebundeld uitgevoerd door de samenwerking van een aantal organisaties in het Centrum voor Jeugd en Gezin. Neem in het landelijke basismodel geen criteria op over de samenwerkingspartners en de wijze van organisatie van de Centra voor Jeugd en Gezin. Gemeenten worden beïnvloed bij de opzet van de Centra voor Jeugd en Gezin door de bestaande structuur in het jeugdbeleid. Geef gemeenten alle ruimte voor lokaal maatwerk in de organisatorische vormgeving.
- 6 Neem in het landelijke basismodel op dat het wenselijk is dat gemeenten eenzelfde naam hanteren voor het laagdrempelige loket waar ouders en kinderen/jongeren terecht kunnen met vragen op het gebied van opvoeden en opgroeiondersteuning. Indien gemeenten toch de voorkeur geven een eigen naam hanteren wordt de naam 'Centrum voor Jeugd en Gezin' in ieder geval als subtitel gebruikt.
- 7 Neem in het landelijke basismodel op dat het Centrum voor Jeugd en Gezin ter ondersteuning van de uitvoering van de functies dossiervorming opbouwt (kinddossier) en risicosignalering toepast. De gemeenten voeren de regie.
- 8 Formuleer in het landelijke basismodel de voorwaarde dat het CJG en organisaties/netwerken op gebied van onderwijs en veiligheid op elkaar aansluiten. Dit is van belang om tot een integrale aanpak te komen (voor kinderen en gezinnen met problemen op meerdere leefgebieden). De wijze waarop dit wordt georganiseerd, wordt overgelaten aan gemeenten.
- 9 Neem in het landelijke basismodel op dat gemeenten kwaliteitseisen aan de CJG's stellen, bijvoorbeeld ten aanzien van bereikbaarheid, doorlooptijden en effectiviteit van diensten (inzet van evidence-based programma's).
- 10 Laat het Centrum voor Jeugd en Gezin zich als één verantwoordelijk aan de gemeente. De samenwerkende organisaties leggen gezamenlijk verantwoording af over de uitvoering van de in het basismodel benoemde functies en taken. De verantwoording vindt plaats over bereik, effectiviteit en integratie van werkprocessen.

Noot 7 Dit betekent overigens niet dat de intake alleen binnen het Centrum voor Jeugd en Gezin kan plaatsvinden. Deze kan daarnaast ook op diverse plekken worden georganiseerd, bijvoorbeeld huisarts, jeugdarts en schoolmaatschappelijk werker. De screening binnen het Centrum voor Jeugd en Gezin betreft de integrale afweging van wat er aan de hand is en wat er nodig is. Dit vindt plaats in de 'backoffice' tussen de samenwerkende organisaties.

Randvoorwaarden

- 11 Zorg ervoor dat het Centrum voor Jeugd en Gezin over een ruim aanbod van vrij toegankelijk ambulante aanbod kan beschikken, zodat lichte en eenvoudige problemen snel en gemakkelijk door inzet van begeleiding opgelost kunnen worden.
- 12 Geef gemeenten de kans om van de Centra voor Jeugd en Gezin een succes te maken. Biedt de komende jaren ruimte voor ontwikkeling en experimenten. Dit vraagt om extra middelen voor procesbegeleiding, ontwikkeling en implementatie van instrumenten (o.a. EKD) en investeringen (in o.a. huisvesting en promotie). Voorwaarde is dat gemeenten het basismodel volgen.
  - De investering in de opzet van een laagdrempelige voorziening dichtbij ouders en kinderen vraagt om een extra investering van gemeenten. Op de lange termijn kunnen inverdieneffecten worden verwacht door verhoging van efficiency (o.a. integratie van werkprocessen). Op de korte termijn zijn extra middelen noodzakelijk om ook de kleine en middelgrote gemeenten in staat te stellen de Centra voor Jeugd en Gezin te realiseren.
  - Stel voor de inzet van extra middelen cofinanciering door de gemeente als voorwaarde.
  - Stel voor de inzet van extra middelen als voorwaarde dat het CJG bewezen effectieve of veelbelovende programma's inzet (bijvoorbeeld Triple P of Communities that Care).
- 13 De rijksoverheid dient te bevorderen dat gemeenten kunnen toetsen of de Centra voor Jeugd en Gezin aan de beoogde doelstellingen van toegankelijkheid, effectiviteit en ketensamenwerking (integratie werkprocessen) voldoen. Gemeenten kunnen in het kader van die toetsing een beroep doen op het Integraal Toezicht Jeugdzaken.
- 14 Bundel alle middelen aan gemeenten op het gebied van opvoed- en opgroei-ondersteuning in één doeluitkering jeugd.
- 15 Maak op basis van onderzoek een duidelijk nieuw onderscheid tussen niet-geïndiceerde ambulante hulp en geïndiceerde ambulante hulp. Op dit moment is dit onderscheid onvoldoende helder en te weinig bepaald door ernst, complexiteit en kosten. Kom tot een helder onderscheid van deze hulpvormen, met als vertrekpunt dat specialisme bepaalt en dat snelle beschikbaarheid voor gezin van invloed is. Neem de eindresultaten c.q. praktijkervaringen in het kader van Opvoeden in de buurt in het onderzoek mee.
- 16 Verplicht scholen om de zorgstructuren in de scholen casussen door te laten verwijzen naar het Centrum voor Jeugd en Gezin die niet met problemen op school te maken hebben, maar gezins- of opvoedproblematiek betreffen. Dit geldt ook voor de organisaties/netwerken op het gebied van veiligheid voor casussen waar geen of onvoldoende sprake is van strafbaar gedrag. Dit laat onverlet dat er wel inzet van scholen en organisaties op gebied van veiligheid gewenst is op het moment dat er sprake is van multiprobleem gezinnen.

17 Stel scholen verplicht om hun bestedingen in het kader van onderwijsbegeleiding, zorg aan leerlingen en bestrijding van onderwijsachterstanden openbaar te maken. De te leveren prestaties van scholen worden daarmee inzichtelijk voor gemeenten, zodat zij deze informatie kunnen betrekken bij afspraken met schoolbesturen over wederzijdse inzet in het jeugdbeleid. Mogelijk kan dit een plek krijgen in de jaarlijkse educatieve agenda die gemeenten samen met het onderwijs moeten opstellen.

6.2.2 Aanbevelingen voor de provincie

- 1 Ondersteun en faciliteer gemeenten bij onderzoek en stimuleer innovatie bij de vorming en doorontwikkeling van de Centra voor Jeugd en Gezin.
- 2 Zorg ervoor dat bureau jeugdzorg bij de indicatiestelling optimaal gebruik maakt van reeds verzamelde gegevens. Het Centrum voor Jeugd en Gezin verzamelt de benodigde gegevens op een dusdanige wijze dat bureau jeugdzorg zonder werk opnieuw te doen sneller tot een indicatiestelling kan komen.
- 3 Faciliteer en stimuleer het gebruik van efficiënte middelen voor een geïntegreerde indicatie van bureau jeugdzorg, REC en CIZ. In de projecten 'Verbetering indicatiestelling bureaus jeugdzorg' en 'Implementatie Kader integraal indiceren' worden afspraken gemaakt over een uniforme instrumentenset. Aanbevolen wordt om te bekijken welke instrumenten in het CJG overgenomen kunnen worden.
- 4 Beschouw de Centra voor Jeugd en Gezin als een belangrijk verbindingspunt voor het bureau jeugdzorg met het lokale jeugdbeleid. Afhankelijk van de schaal van organisatie van de CJG's kan dit efficiënt zijn en voorkomt dit allerlei dubbele lijnen.
- 5 Faciliteer het bureau jeugdzorg om te kunnen participeren in het Centrum voor Jeugd en Gezin (bijvoorbeeld frictiekosten huisvesting, tijdelijk extra formatie voor overleg).

6.2.3 Aanbevelingen voor gemeenten

- 1 Stel bij het proces van totstandkoming van een Centrum voor Jeugd en Gezin een onafhankelijke kwartiermaker of coördinator aan. Deze staat los van de belangen van de deelnemende organisaties. Het is belangrijk dat de kwartiermaker draagvlak heeft en denkt vanuit het kind.
- 2 Ga (bij de start) uit van een samenwerkingsverband van instellingen als organisatievorm voor het Centrum voor Jeugd en Gezin. De praktijk laat daarvan goede voorbeelden zien. De bereidheid om in een samenwerkingsverband taken en werkprocessen in te brengen is positief.
- 3 Voorkom dat het Centrum voor Jeugd en Gezin beperkt blijft tot een bedrijfsverzamelgebouw door het aanstellen van een onafhankelijke coördinator, het maken van samenwerkingsprotocollen en afspraken over productie en doorlooptijden.
- 4 Kijk met de komst van de Centra voor Jeugd en Gezin kritisch naar de

efficiency van de gemeentelijke infrastructuur van netwerken.

- Realiseer daarbij dat er veel winst te behalen is door samenwerking niet per definitie aan de overlegtafel op vaste momenten met een vaste samenstelling te laten plaatsvinden. Bij samenwerking gaat het erom dat men elkaar kan vinden als het nodig is.
  - In veel gevallen kunnen de bestaande netwerken binnen gemeenten ingeperkt worden.
- 5 Maak afspraken met betrokken uitvoeringsorganisaties, schoolbesturen en de provincie/stadsregio over de inzet van doorzettingsmacht, in het geval afspraken over de inzet van begeleiding en hulp niet tot stand komen of niet worden nagekomen. Deze vorm van bestuurlijke interventie behoort tot de invulling van de regierol van gemeenten. Het regelen van doorzettingsmacht leent zich niet voor wetgeving, gezien de huidige wettelijke verantwoordelijkheidsverdeling op het gebied van onderwijs en jeugdzorg.
  - 6 Maak een duidelijke keuze in de verbinding van scholen en de ZAT's om de scholen met de Centra voor Jeugd en Gezin. Stel daarbij het kind en de ouders centraal. In het geval de ZAT's per school zijn georganiseerd (dus geen bovenschools zorgstructuur) verdient het de voorkeur om de problemen van leerlingen die binnen de school kunnen worden opgelost in de interne zorgstructuur van de school te bespreken. En gezins- of opvoedproblemen via het ZAT binnen het Centrum voor Jeugd en Gezin op te pakken. Het is daarvoor nodig dat één van de deelnemende partijen in het Centrum voor Jeugd en Gezin deelneemt aan de per school georganiseerde ZAT's, bijvoorbeeld het schoolmaatschappelijk werk of de jeugdgezondheidszorg.
  - 7 Maak gebruik van de mogelijkheden om Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ) in te zetten om de uitvoeringspraktijk van het Centrum voor Jeugd en Gezin te onderzoeken. Dit levert concrete verbeterpunten voor een sluitende aanpak in de keten op.

Bijlagen

Bijlage 1 Namen van geïnterviewden

- Dhr. E. Beers, gemeente Delft
- Mw. C. Bijen, stadsgewest Haaglanden
- Mw. F. Both, gemeente Zaanstad
- Dhr. A. Czech, gemeente Eindhoven
- Dhr. S. Dekker, wethouder gemeente Den Haag
- Mw. D. van Dijk, gemeente Utrecht
- Mw. P. van Dijk, provincie Noord-Brabant
- Dhr. E. van Eijck, gemeente Woerden
- Mw. R. Frank, stadsregio Rotterdam
- Mw. E. de Groot, stadsregio Rotterdam
- Mw. J. de Groot, gemeente Almere
- Mw. M. Govaart, gemeente Amsterdam
- Mw. J. van der Heiden, gemeente Alphen aan den Rijn
- Mw. A. de Koster, gemeente Amsterdam/ROA
- Mw. M. Mittendorf, wethouder gemeente Eindhoven
- Dhr. A. Opstelten, gemeente Den Haag
- Mw. N. den Os, provincie Flevoland
- Mw. T. Raymakers, gemeente Tilburg
- Dhr. T. de Ruitter, stadsgewest Haaglanden
- Mw. J. Stuifzand, gemeente Ridderkerk
- Mw. L. Verhoeven-Van Gaans, provincie Utrecht
- Mw. M. Vink, gemeente Cuijk
- Mw. A. Vlaanderen, gemeente Rotterdam
- Mw. M. de Vries, gemeente Rotterdam
- Mw. M. IJzerman, provincie Utrecht
- Mw. E. van der Zee, gemeente Lelystad

Bijlage 2 Vragenlijst interviews

Vragen voor de interviews met de gemeenten

In onderstaande vragenlijst staan ook de vragen weergegeven die aan de wethouder kunnen worden gesteld. Deze vragen kunnen eruit worden gelicht op het moment dat de wethouder kort wordt geïnterviewd. Deze vragen zijn voorzien van (w) achter de vraag.

Per thema zal duidelijk onderscheid worden gemaakt in wat al gerealiseerd is en wat nog gerealiseerd moet worden.

Om zicht te krijgen op de vormgeving van het Centrum voor Jeugd en Gezin start het interview met basisvragen, zoals:

- 1 Wat wilt u bereiken met de vorming van een Centrum voor Jeugd en Gezin? (w)
- 2 Hoe is de gemeente hiermee bezig? Wat zijn belangrijke mijlpalen? (w)
- 3 Welke partijen werken met elkaar samen in het CJG?
- 4 Welke functies zijn in het CJG ondergebracht? Wat is het domein van het CJG?
- 5 Op welk niveau is het CJG georganiseerd, buurt, wijk, lokaal, regionaal (wellicht uit te splitsen naar front- en backoffices of naar verschillende niveaus)? Wat is het 'bereik' van een CJG, ofwel op welke inwoneraantal is het CJG georganiseerd (bijvoorbeeld 1 op 20.000)?
- 6 Hoe is het CJG bereikbaar voor ouders en kinderen, bijvoorbeeld telefonisch, spreekuur of loket? Waar is het loket ondergebracht (in consultatiebureau, brede school of anderszins?)
- 7 Wat is de organisatievorm van het CJG?
- 8 Welke informatie wordt verzameld binnen het CJG en met welk doel?
- 9 Welke stappen zijn nog nodig om een CJG te realiseren? (w)
- 10 Welke belemmeringen verwacht u? (w)
- 11 Hoe bepaalt u/heeft u bepaald de vraag naar opvoedondersteuning op dit schaalniveau? Hoe bepaalt u/heeft u bepaald welke soort hulpverlening er in of vanuit het CJG wordt aangeboden?

Afhankelijk van de mate waarin deze informatie al uit het toegezonden materiaal gehaald kan worden, wordt hieraan meer/minder aandacht tijdens het interview aan besteed.

Vervolgens worden de hoofdvragen langsgelopen en worden per hoofdvraag een paar specifieke vragen gesteld.

- 12 Hoe is de taakverdeling tussen een CJG en ZorgAdviesTeams?
  - Op welke wijze wordt er samengewerkt tussen CJG en ZAT's?
  - Bij wie ligt de verantwoordelijkheid om ZAT's op te zetten? (w)
  - Op welk niveau zijn de ZAT's georganiseerd (bv. op schoolniveau, stedelijk, WSNS-samenwerkingsverband) en welke consequentie heeft dat voor de invulling van het CJG?
  - Wie bepaalt wat er met een jongere of een gezin moet gebeuren?
  - Wie grijpt in op het moment dat dit nodig is?
  - Hoe verhoudt de gemeente zich tot de schoolbesturen?
  - Welke belemmeringen zijn er of worden verwacht?

- 13 Hoe is de samenwerking van het CJG met andere niet-deelnemende organisaties?
- Hoe is de taakverdeling tussen CJG en het bureau jeugdzorg? Welke positie heeft bureau jeugdzorg in het gemeentelijk jeugdbeleid?
  - Op welke wijze wordt informatie uitgewisseld tussen CJG en andere partijen, zoals bureau jeugdzorg, huisartsen of jongerenwerkers?
  - Hoe verhoudt het CJG zich tot organisaties/netwerken binnen het domein van veiligheid?
- 14 Welke verantwoordelijkheidsverdeling voor ambulante hulp is wenselijk tussen gemeenten en provincies?
- Hoe kijkt de gemeente aan tegen de grens tussen geïndiceerde en niet-geïndiceerde zorg? Wanneer is er sprake van geïndiceerde zorg?
  - Welke hulp moet vrij toegankelijk zijn voor kinderen/jongeren en ouders?
  - Welke belemmeringen zijn er om adequaat hulp in te zetten?
- 15 Hoe kan samenhang tussen verschillende indicatiestellingen bevorderd worden?
- Welke indicatiestellingen verdienen meer samenhang?
  - Wat is de positie van bureau jeugdzorg ten opzichte van het CJG met betrekking tot indicatiestelling?
  - Welke belemmeringen zijn er om zonodig vanuit het CJG (of het ZAT) snel door te verwijzen naar geïndiceerde zorg?
  - Op welke wijze wordt gewerkt aan geïntegreerde indicatiestelling tussen jeugdzorg, AWBZ en onderwijs? Wat is uw rol als gemeente daarbij?
- 16 Welke bundeling van budgetten is voor jeugdbeleid wenselijk?
- Welke budgetten zouden gebundeld moeten worden?
  - Op welke wijze zouden deze budgetten aan de gemeente moeten worden uitgekeerd? Hoe moet de verantwoording zijn?
- 17 Welke kosten zijn verbonden aan de opzet van CJG's?
- Welke incidentele kosten zijn gemaakt om taken te bundelen (opstartkosten)?
  - Welke structurele kosten zijn voorzien (dus nieuwe kostenposten die komen bovenop de bestaande kosten: bijv. hoger gekwalificeerd personeel, betere werkwijzen, ICT)?
  - Heeft de provincie bijgedragen? Op welke wijze?
- 18 Kunnen de gewenste vernieuwingen en de daarvoor benodigde randvoorwaarden binnen de huidige wettelijke kaders plaatsvinden? Zo nee, wat zijn de wettelijke consequenties?
- Zijn er taken/werkwijzen die, gelet op praktijkervaringen, naar uw mening in elke gemeente gelijkvormig zouden moeten worden uitgevoerd?
  - Voor welke taken/werkwijzen is diversiteit in gemeentelijke uitvoering juist wenselijk?
- 19 Wat mag niet ontbreken in het kabinetsvoorstel? (w)
- 20 Wat verwacht u in structurele zin van het Rijk in ondersteuning bij de opzet van een Centrum voor Jeugd en Gezin? (w)
- Als het gaat om geld, op basis van welke argumenten zou een verde-

- ling van extra middelen kunnen plaatsvinden (hoogte/verdeelsleutel)?
- Welke andere mogelijkheden van steun van het rijk vindt u wenselijk, te denken valt aan wetgeving, procesondersteuning, kennisuitwisseling?

21 Wat is niet aan de orde geweest, maar moet wel gezegd worden?

Vragen voor de interviews met de provincies/stadsregio's

- 1 Wat is de visie van de provincie/stadsregio op de ontwikkeling van CJG's?
  - Welke doelen kunnen met de CJG's worden behaald?
  - Welke belemmeringen zijn er?
- 2 Welke rol vervult de provincie bij de opzet van CJG's door de gemeenten?
  - Geeft de provincie invulling aan een algemeen ondersteunende rol aan gemeenten op dit onderwerp?
  - Op welke wijze vindt dit plaats? En hoe wordt dit in de toekomst voortgezet?
  - Draagt de provincie ook in financiële zin bij?
- 3 Welke verantwoordelijkheidsverdeling voor ambulante hulp is wenselijk tussen gemeenten en provincies?
  - Hoe kijkt de gemeente aan tegen de grens tussen geïndiceerde en niet-geïndiceerde zorg? Wanneer is er sprake van geïndiceerde zorg?
  - Welke hulp moet vrij toegankelijk zijn voor kinderen/jongeren en ouders?
  - Welke belemmeringen zijn er om adequaat hulp in te zetten?
- 4 Hoe is de positie van het bureau jeugdzorg ten opzichte van een CJG?
  - Hoe is de taakverdeling tussen CJG en het bureau jeugdzorg?
  - Welke positie heeft bureau jeugdzorg in het gemeentelijk jeugdbeleid?
- 5 Hoe kan samenhang tussen verschillende indicatiestellingen bevorderd worden?
  - Welke indicatiestellingen verdienen meer samenhang?
  - Wat is de positie van bureau jeugdzorg ten opzichte van het CJG met betrekking tot indicatiestelling?
  - Welke belemmeringen zijn er om znodig snel door te verwijzen naar geïndiceerde zorg?
  - Op welke wijze wordt gewerkt aan geïntegreerde indicatiestelling tussen jeugdzorg en onderwijs? Wat is uw rol als provincie daarbij?
- 6 Wat mag niet ontbreken in het kabinetsvoorstel?
- 7 Wat verwacht u in structurele zin van het Rijk in de richting van gemeenten in ondersteuning bij de opzet van een Centrum voor Jeugd en Gezin?
- 8 Wat is niet aan de orde geweest, maar moet wel gezegd worden?

Bijlage 3 Deelnemers ambtelijk overleg Opvoeden in de buurt

- Mw. C. Bijen, stadsgewest Haaglanden
- Dhr. A. Czech, gemeente Eindhoven
- Mw. D. van Dijk, gemeente Utrecht
- Mw. P. van Dijk, provincie Noord-Brabant
- Mw. R. Gerda, stadsregio Rotterdam
- Mw. K. van Gorp, ministerie van VWS
- Mw. J. de Groot, gemeente Almere
- Mw. M. Koppenaal-de Lange, ministerie van VWS
- Mw. A. de Koster, gemeente Amsterdam/ROA
- Dhr. A. Opstelten, gemeente Den Haag
- Mw. N. van Os, provincie Flevoland
- Mw. T. Raymakers, gemeente Tilburg
- Mw. L. Verhoeven-Van Gaans, provincie Utrecht
- Mw. M. de Vries, gemeente Rotterdam

Bijlage 4 Deelnemers expertbijeenkomst

- Mw. C. Carati, Ministerie van VWS
- Mw. J. Dankers, WSNS Den Bosch
- Dhr. M. Dirksen, directeur bureau jeugdzorg Overijssel
- Mw. K. van Gorp, Ministerie van VWS
- Prof. dr. J. Hermanns, Coact
- Mw. H. Janssens, gemeente Dordrecht
- Mw. M. Koppenaal, Ministerie van VWS
- Mw. M. Kramer- de Jong, gemeente Urk
- Mw. S. Pomp, Ministerie van VWS
- Mw. M. Schouten, Ministerie van OC&W
- Dhr. J. Schouten, Scoop, namens de provincie Zeeland
- Mw. N. van der Steeg, gemeente Utrecht
- Prof. dr. D. van Veen, NJI
- Dhr. H. van der Wal, gemeente Almelo
- Mw. A. van Woudenberg, voorheen OKC Amsterdam
- Mw. Q. v.d. Zijden, Partners in Jeugdbeleid

Bijlage 5 Verslag expertbijeenkomst

Op 10 mei 2007 is in het kader van dit onderzoek een expertbijeenkomst gehouden. In bijlage 3 zijn de namen van de deelnemers aan de bijeenkomst opgenomen. Doel van de bijeenkomst was om aanvullende informatie te verkrijgen. Deze informatie wordt meegenomen bij de formulering van de aanbevelingen.

Tijdens de bijeenkomst stonden drie thema's centraal, te weten:

- Relatie van het onderwijs met de CJG's
- Rol van bureau jeugdzorg bij de ontwikkeling van CJG's
- Landelijke uniformiteit versus lokale invulling van CJG's

Dit verslag geeft op hoofdlijnen de verkregen informatie en de gevoerde discussie op de drie thema's weer.

Relatie van het onderwijs met de CJG's

De zorgstructuren in het onderwijs (ZAT's) zijn in de afgelopen jaren sterk gegroeid. Het zijn georganiseerde samenwerkingsverbanden waarvoor nu kwaliteitsstandaarden zijn geformuleerd. De ZAT's hebben een ontwikkeling doorgemaakt van netwerken voor signalering en consultatie naar interventienetwerken. De CJG's zijn er nog niet, deze moeten in de meeste gemeenten nog ontwikkeld worden. De CJG's zijn bedoeld voor alle ouders en jongeren met vragen op het gebied van opvoed- en opgroei-ondersteuning. Het is nu de vraag waar de ZAT's en de CJG's elkaar gaan raken.

Diverse deelnemers zijn van mening dat er sprake zal zijn van een overlap in functies. Beide samenwerkingsverbanden hebben te maken met jongeren die risico's lopen in hun ontwikkeling en waarvoor snel en in de leefomgeving (school of thuis) direct interventies beschikbaar moeten zijn. De ingangen en accenten verschillen echter. De kinderen en jongeren zijn niet op te delen, dus de afstemming moet in de praktijk plaatsvinden. Het is niet realistisch om te denken dat alle problematiek in één structuur te 'vangen' is. Kinderen en jongeren leven in drie milieus: gezin, school en publieke domein. In alle drie domeinen zijn netwerken cq. structuren ontstaan. Daarbij wordt opgemerkt dat in verre weg de meeste gevallen de problemen met relatief eenvoudige interventies op te lossen zijn, vanuit één van de netwerken. De afstemmingsproblemen ontstaan op het moment dat er problemen op meerdere domeinen spelen. Het is de uitdaging om met de komst van de CJG's te zoeken naar instrumenten die in deze situaties de afstemming kunnen ondersteunen, zoals de verwijzindex of het elektronisch kinddossier.

Andere deelnemers verwachten dat de komst van CJG's tot een verandering van de ZAT's zal leiden. Het is gewenst om tot duidelijke afspraken tussen ZAT's en CJG's te komen over wie wat doet. Het onderwijs heeft behoefte aan één loket. Dit wordt geboden door het ZAT. Vanuit het CJG is één partij vertegenwoordigd in het ZAT, deze maakt de verbinding met de andere in het CJG samenwerkende partijen (indien nodig). Een mogelijke verdeling kan zijn dat de ZAT's de regie voert als er sprake is van school- of leergereleerde problematiek. Het CJG heeft de regie op het moment dat de gezins- of gedragsproblematiek dominant is.

In reactie hierop wordt bepleit dat de CJG's eerst moeten worden opgebouwd, alvorens de afstemming te regelen. Het ontwerpen van CJG's als basisvoorziening opvoed- en opgroeiondersteuning moet voorop gaan.

Alle deelnemers ondersteunen de gedachte dat de regie vanuit de inhoud moet worden georganiseerd. Niet op voorhand afspraken maken over wie doet wat wanneer. Sterker de regie organiseren door kwaliteitseisen aan de netwerken (ZAT's, CJG's, JCO's etc.) te stellen en deze hierop aan te spreken. Zo is een belangrijke eis dat er gewerkt moet worden met één gezamenlijk plan van aanpak op moment dat er interventies vanuit verschillende partijen nodig zijn. In de praktijk blijkt ook vaak dat het probleem cq. de casus de werkers ook op natuurlijke wijze bij elkaar brengt (mits zij daarvoor gefaciliteerd worden).

Met betrekking tot het ontwerp van het CJG zelf wordt ingebracht dat het belangrijk is dat het gemakkelijk toegankelijk is. Het moet vooral voor ouders zichtbaar zijn als een preventieve organisatie, zoals nu de consultatiebureaus zijn. Hierop aansluitend wordt ingebracht dat bij het ontwerpen van een CJG kwaliteitseisen moeten worden geformuleerd voor drie doelgroepen, te weten: ouders, beroepskrachten die werken met kinderen/jongeren (zoals de leerkracht of peuterspeelzaalleidster) en de professionals die jongeren begeleiden.

Vervolgens wordt als knelpunt benoemd dat er op dit moment onvoldoende interventies op het gebied van opvoed- en opgroeiondersteuning beschikbaar zijn in het lokale jeugdbeleid. De CJG's moeten échte 'werkplaatsen' zijn. Er moet direct hulp te verkrijgen zijn. Dit is een belangrijke succesfactor voor de CJG's. Ouders moeten niet teleurgesteld worden op het moment dat zij uit eigen beweging met een vraag naar het CJG komen. Anders dreigen de CJG's een extra schakel te worden.

Naast de te beperkte capaciteit van hulp vraagt ook de kwaliteit van de interventies aandacht. De wetenschappelijke kennis over werkzame bestanddelen is aanwezig, maar in beperkte mate vertaald naar gerichte preventie interventies. De kloof tussen wetenschap en praktijk is groot. Triple P wordt genoemd als een veelbelovend programma, dat de samenwerking van professionals ondersteunt. De uitdaging is om op zoek te gaan naar concrete SMART oplossingen in plaats van algemene interventies. De invulling van werk of dagbesteding blijkt in de praktijk vaak effectief om jongeren weer grip te geven.

De directe inzet van hulp wordt ook als een belangrijk punt in de relatie met de ZAT's gezien. Afhankelijk van de problematiek zorgt het ZAT er zelf voor dat er geschikte hulp komt. Of het ZAT doet daarvoor een beroep op het CJG.

Benadrukt wordt dat het belangrijk is om verschillende ingangen en plekken van uitvoering van doorverwijzing en hulp te behouden. De discussie over de relatie van ZAT's en CJG's moet niet gaan over keuzes, maar over aanvulling. Zij kunnen veel voor elkaar betekenen.

Rol bureau jeugdzorg bij ontwikkeling CJG's

Eén van de hoofdtaken van de bureaus jeugdzorg is de indicatiestelling. De indicatiestelling heeft tot doel om het best mogelijke plan van aanpak in samenspraak met de ouders en de jongere te formuleren. Dit is vooral complex in het geval diverse specialismen, zoals jeugd-GGZ erbij betrokken moeten worden. De bureaus jeugdzorg hebben zich hier de afgelopen jaren in bekwaamd. De indicatiestelling is nog niet af, maar wel op weg.

Er bestaat behoefte aan snellere inzet van (geïndiceerde) zorg in gezinnen en in het onderwijs. Alle deelnemers pleiten ervoor dat de indicatiestelling (én de zorg) meer naar voren wordt gebracht. De hulp moet naar het kind of het gezin, niet andersom.

Dit betekent echter niet dat de CJG's de indicatiestelling moet gaan uitvoeren. Diverse deelnemers zijn van mening dat dit een te grote belasting voor de CJG's met zich meebrengt. De kunst van indicatiestelling is om in de complexe casussen de verbindingen tussen specialistische voorzieningen te leggen. Hier moeten de lokale CJG's niet mee belast worden. De CJG's moeten niet gezien worden als het voorportaal van de specialistische voorzieningen. Er moeten meerdere ingangen blijven bestaan.

De specialistische voorzieningen (zoals jeugd-GGZ, MEE) moeten hun bijdrage rechtstreeks gaan leveren om het lokale veld te versterken. Zij moeten net als bureau jeugdzorg hun expertise (én interventies) inbrengen in de CJG's en de ZAT's. Dit zal op termijn ook leiden tot versterking van de interventies op lokaal niveau. De verwachting is dat op termijn minder indicatiestellingen nodig zullen zijn. Enkele deelnemers geven aan dat het ook kosteneffectief is voor specialistische voorzieningen om menskracht meer 'naar voren' in te zetten.

Ook is het belangrijk om sneller risico's in kaart te brengen. We moeten risicogroepen durven benoemen en daar extra capaciteit op inzetten. Daar kan het CJG een rol inspelen. Vervolgens opschalen naar meer specialistische voorzieningen bij complexe problemen of in geval van zorgmijders of -weigeraars.

Diverse deelnemers zijn van mening dat de indicatiestelling geen vertraging op hoeft te leveren. In de praktijk is er reeds sprake van de mogelijkheid van ééndagsindicaties. Op het moment dat er veel informatie beschikbaar is, dan kan bureau jeugdzorg binnen één dag de indicatie opstellen door alleen de ontbrekende informatie te verzamelen. Bureau jeugdzorg behoudt de verantwoordelijkheid om te checken of er sprake is van veiligheidsrisico's voor het kind, of de problematiek verergert en of de hulp wel helpt (effectief is).

De afstemming van indicatiestellingen vraagt niet om het neerleggen van de verschillende indicatiestellingen bij één organisatie. Dit wordt bevestigd door het 'Kader integraal indiceren'. Het is belangrijk dat de indicatiestellers afspreken wie de trajectbegeleider voor het kind en de ouders is op het moment dat er meerdere indicatiestellingen nodig zijn. Deze zorgt voor de realisatie van alle indicatiestellingen. Dit vraagt wel om harmonisatie van instrumenten, zoals taal en formulier.

Ook komt in de discussie over dit thema weer de vraag naar de organisatiewijze van uitvoeringsregie aan de orde. Opnieuw wordt benadrukt dat regie op basis van de inhoud moet worden georganiseerd. Door de bij een casus

betrokken partijen moet worden bekeken wie de meest aangewezen instelling is om de regie te voeren. Coördinatie is daarmee een functie die door alle instellingen op zich genomen kan worden, geen functionaris.

Landelijke uniformiteit versus lokale invulling

De meeste deelnemers zijn van mening dat een landelijk basismodel gewenst is. Dit model kan perspectief en duidelijkheid geven aan gemeenten en betrokken partijen. Het model vormt dan een handvat, als ondersteuning bij de opzet van CJG's. Nu zijn gemeenten afwachtend of actief, met het risico dat er ontwikkelingen moeten worden teruggedraaid. In beide gevallen is een basismodel gewenst om gemeenten focus te bieden.

Ook vinden de meeste deelnemers een basismodel gewenst om ervoor te zorgen dat deze voorziening goed herkenbaar wordt. Ouders en kinderen overal in het land weten dan waar ze naartoe kunnen met vragen op gebied van opvoed- en opgroei-ondersteuning. Er is een sterk beeldmerk nodig.

Iedereen is het erover eens dat het CJG als basisvoorziening door het Rijk zou moeten worden benoemd. Het Rijk dient daarbij functie-eisen en kwaliteitseisen te stellen. Ook moet worden aangegeven op welke wijze getoetst wordt en hoe gemeenten zich moeten verantwoorden.

Voorwaarde hierbij is wel dat gemeenten hiervoor adequaat gefinancierd worden. Bij voorschrijven hoort wel geld. Het CJG moet wel 'gevuld' zijn met begeleiding en hulp. Zo niet, dan kunnen de verwachtingen van burgers niet worden vervuld.

Door sommige deelnemers worden de CJG's als kans gezien om de vrijblijvendheid uit de samenwerking tussen partijen te halen. Om deze kans te benutten, is landelijke uniformiteit op functies wel vereist. We moeten niet opnieuw duizend bloemen laten bloeien. Benadrukt wordt wel dat een basismodel niet de werkvorm en de participerende organisaties moet voorschrijven.

Bijlage 5 Lijst van geraadpleegde bronnen

- 'Opvoed- en opgroeiondersteuning als lokale basisvoorziening', de Gideonsgemeenten, januari 2006
- 'Koersen op het kind, sturingsadvies deel 1', projectbureau Operatie Jong, april 2006
- Kabinetsreactie op Koersen op het kind, juni 2006
- Bestuurlijke afspraken 'Opvoeden in de buurt', ondertekend op 30 oktober 2006
- Brief van staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, mw. C. Ross-van Dorp aan de Tweede Kamer, 23 oktober 2006
- 'Jeugdmanifest: G4 Doorbraakdossier Jeugd en Onderwijs', 8 november 2006
- 'Kader Integraal indiceren: Jeugdzorg, Speciaal onderwijs en AWBZ-zorg', Partners in Jeugdbeleid en WWRG, november 2006
- 'Koersen op het kind: Kompas voor het nieuwe kabinet, sturingsadvies deel 2', projectbureau Operatie Jong, november 2006
- Evaluatie Wet op de jeugdzorg, BMC-advies, november 2006
- Brief van de G27 aan de minister voor Jeugd en Gezin: voorstel voor een 100 dagenplan, 6 maart 2007
- 'Jeugd in het centrum', VNG-visie op het centrum voor jeugd en gezin (CJG), vastgesteld in het bestuur van de VNG op 8 maart 2007
- Concept basismodel Centra voor Jeugd en Gezin, voortkomend uit landelijk traject van Ministerie van VWS met de brancheorganisaties (GGD Nederland, Actiz, MO-groep), de verenigingen van medeoverheden (IPO, VNG) en andere departementen, versie april 2007
- 'Bouwstenen voor een betrokken jeugdbeleid', Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, april 2007